

การบังคับตามสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิในคดีแพ่งและกระบวนการ  
ล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายญี่ปุ่นและไทย  
The Enforcement of a Preferential Right in Civil Cases and Bankruptcy  
Proceedings: A Comparative Study of Japanese and  
Thai Legal Systems

ณภัทร สรอำฑร<sup>1</sup>

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง  
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 เมล์ติดต่อ: naphat@tu.ac.th

Naphat Soraat

Faculty of Law, Thammasat University, 2, Phrachan Road, Phraborommaharatchawang, Phranakhon,  
Bangkok, 10200, E-mail: naphat@tu.ac.th

Received: May 3, 2022; Revised: June 6, 2022; Accepted: June 6, 2022

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเปรียบเทียบบุริมสิทธิตามกฎหมายไทยและบุริมสิทธิตามกฎหมายญี่ปุ่นเพื่อนำมาสู่ข้อเสนอเกี่ยวกับลำดับการได้รับชำระหนี้ที่เหมาะสมของบุริมสิทธิภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายไทยซึ่งตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยได้จำกัดเฉพาะในกรณีของบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำเท่านั้นที่จะมีสถานะเป็นสิทธิมีประกัน และหากพิจารณาตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย มีการบัญญัติให้บุริมสิทธิสามัญ 4 ประเภท ได้แก่ บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน บุริมสิทธิในมูลค่าปลงศพ บุริมสิทธิในมูลค่าเงินที่ถูกจ้างมีสิทธิได้รับเพื่อการทำงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้าง และบุริมสิทธิในมูลค่าภาษีอากรให้อยู่ในสถานะของสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ในขณะที่บุริมสิทธิในมูลค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวันได้ถูกจัดลำดับให้อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับเจ้าหนี้สามัญภายใต้กระบวนการล้มละลาย ความไม่สอดคล้องกันดังกล่าวของกฎหมายข้างต้น หากพิจารณาในเบื้องต้นก็อาจจะถูกมองว่ามีความจำเป็นในการแก้ไข อย่างไรก็ตาม การจะจัดลำดับการได้รับชำระหนี้โดยกำหนดให้บุริมสิทธิ

<sup>1</sup> รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Associate Professor, Faculty of Law, Thammasat University).



ทุกประเภทที่อยู่ในสถานะของสิทธิมีประกันหรือสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ประโยชน์ของเจ้าหนี้อื่น ๆ ทั้งนี้เพราะบุริมสิทธิบางประเภทนั้นไม่มีการเปิดเผยสิทธิไม่ว่าจะเป็นการครอบครองหรือการจดทะเบียนซึ่งส่งผลให้เจ้าหนี้อื่นย่อมไม่สามารถรับรู้ถึงการมีบุริมสิทธิดังกล่าวได้ ยิ่งไปกว่านั้นตามพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นยังมีการบัญญัติแนวคิดในเรื่องของสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สิน (claim on the estate) ซึ่งสิทธิเรียกร้องในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันก็เป็นส่วนหนึ่งของสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินที่สามารถได้รับชำระหนี้โดยไม่ต้องเข้าร่วมในกระบวนการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินภายใต้กระบวนการล้มละลาย แต่กลับไม่ปรากฏแนวคิดดังกล่าวภายใต้กระบวนการล้มละลายไทย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์จะศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อแก้ไขความไม่สอดคล้องกัน และสามารถคุ้มครองผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในคดีแพ่งและในคดีล้มละลายได้อย่างเหมาะสม

ทั้งนี้ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงความไม่สอดคล้องกันของกฎหมายที่เกี่ยวข้องข้างต้น คำพิพากษาของศาล ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากในการร่างบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยว่าด้วยบุริมสิทธินั้นได้รับอิทธิพลอย่างมากจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่นและพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับตามสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิในชั้นการบังคับคดีแพ่งและในคดีล้มละลาย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการในการเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยและพระราชบัญญัติล้มละลายไทยต่อไป

**คำสำคัญ:** บุริมสิทธิ เจ้าหนี้มีประกัน สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย พระราชบัญญัติล้มละลายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น พระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น

## Abstract

This paper provides a comparative study of the Thai and Japanese Bankruptcy Acts and proposes a rearrangement of the ranks of preferential rights in the Thai Bankruptcy Act. Particularly, according to Section 6 of the Thai Bankruptcy Act, a holder of preferential right shall be considered a secured creditor only if his right can be enforced in the same way as a pledgee. Moreover, the preferential claims under Article 130 of the Thai Bankruptcy Act do not embrace all general preferential rights established by the Thai Civil and Commercial Code. That is, a preferential right in respect of common benefit expenses, a preferential right in respect of funeral expenses, a preferential right in respect of money to which an employee is entitled in return for the work performed for the employer debtor, and a preferential right in respect of taxes shall be treated as preferential claims in bankruptcy proceedings. But a preferential right in respect of costs of daily necessary consumables is excluded and is considered an ordinary creditor under the Thai Bankruptcy Act. While embracing all preferential rights under the Thai Civil and Commercial Code into Article 130 of the Thai Bankruptcy Act may bring about consistency, this may adversely affect the rights of other creditors who are unaware of those rights due to the absence of publicity. Moreover, unlike the Thai Bankruptcy Act, a claim in respect of common expenses is considered a “claim on the estate” under the Japanese Bankruptcy Act under which such expenses can be paid from the debtor’s estate at the very beginning of the bankruptcy proceedings. Unfortunately, the concept of “claim on the estate” is not recognized in the Thai Bankruptcy Act.

To address the aforesaid issues, this paper explores the Thai supreme court cases, and relevant theories in comparison with that of Japan. Moreover, the provisions of the Japanese Civil Execution Act and Bankruptcy Act are synthesized as they provide some guidance on amendment of the Thai Civil Procedure Code and Bankruptcy Act in the future.

**Keywords:** Preferential Right, Secured Creditor, Claim on the Estate, Thai Civil and Commercial Code, Thai Civil Procedure Code, Thai Bankruptcy Act, Japanese Civil Code, Japanese Civil Execution Act, Japanese Bankruptcy Act

## 1. บทนำ

บทความวิจัยนี้มุ่งศึกษาในประเด็นสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนของบุริมสิทธิภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับบุริมสิทธิในคดีล้มละลาย โดยที่มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย บัญญัติให้ “เจ้าหนี้มีประกัน” หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหว่อง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนอง รวมถึงเจ้าหนี้ที่กฎหมายอื่นให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน ตามบทบัญญัติดังกล่าว เจ้าหนี้มีประกันถูกกฎหมายจำกัดไว้แต่เฉพาะเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนองเท่านั้น อย่างไรก็ตาม กรณียังมีบุริมสิทธิสามัญและบุริมสิทธิพิเศษบางประเภทที่ไม่มีลักษณะที่สามารถบังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนอง ทั้งหากพิจารณาบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็จะมีทั้งบุริมสิทธิที่มีการเปิดเผยสิทธิ เช่น บุริมสิทธิที่มีการจดทะเบียนและบุริมสิทธิที่เจ้าหนี้เป็นผู้ครอบครอง และบุริมสิทธิที่ไม่มีการเปิดเผยสิทธิ ประเด็นจึงมีว่าบุริมสิทธิภายใต้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยได้รับการรับรองสิทธิไว้อย่างเหมาะสมภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายไทยหรือไม่เพียงใด

บทความวิจัยนี้จะศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก กล่าวคือ ประเด็นที่หนึ่ง ภายใต้กฎหมายล้มละลายของไทย บุริมสิทธิประเภทใดที่กฎหมายบัญญัติให้อยู่ในฐานะเจ้าหนี้มีประกันอันมีสิทธิบังคับเหนือกองทรัพย์สินตามกฎหมายล้มละลายของไทย ประเด็นที่สอง ศึกษาว่าหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้มีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ภายใต้ระบบกฎหมายไทย และประเด็นที่สาม ศึกษาว่าบุริมสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ ควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่เพียงใดเพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

วิธีการศึกษาของบทความวิจัยนี้จะใช้วิธีการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายญี่ปุ่น เนื่องจากประเภทของบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยมีลักษณะทำนองเดียวกัน กรณีจึงอาจเทียบเคียงกับกฎหมายล้มละลายไทยเพื่อศึกษาว่าผู้มีบุริมสิทธิดังกล่าวมีวิธีการบังคับตามสิทธิอย่างไรภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น โดยในประการแรกจะได้ศึกษาสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนของบุริมสิทธิสามัญและบุริมสิทธิพิเศษในพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ซึ่งบุริมสิทธิสามัญถูกจัดอยู่ในประเภทสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ส่วนบุริมสิทธิพิเศษถูกจัดอยู่ในประเภทเป็นสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย (right of separate satisfaction) และในประการต่อไปจะได้พิจารณาว่าการจัดเป็นประเภทดังกล่าวนี้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติ

ล้มละลายไทยในปัจจุบัน ซึ่งกล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติล้มละลายไทยปฏิเสธไม่รับรองบุริมสิทธิพิเศษบางประเภทไว้ซึ่งจำต้องแก้ไขในเรื่องดังกล่าวต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาจะศึกษาในกรอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย พระราชบัญญัติล้มละลายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น พระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่นและพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น โดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการของนักวิชาการญี่ปุ่น ตลอดจนเปรียบเทียบคดีที่เกิดขึ้นในศาลอีกด้วย โดยบทความวิจัยนี้จะไม่นำกฎหมายพิเศษอื่น ๆ เช่น พระราชบัญญัติการชดเชยอุบัติเหตุจากการทำงาน ค.ศ. 1947 (Industrial Accident Compensation Insurance Act) พระราชบัญญัติการปกครองตนเองส่วนท้องถิ่น ค.ศ. 1947 (Local Autonomy Act) มาพิจารณาประกอบแต่อย่างใด

การศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ในการตีความมาตรา 6 มาตรา 95 มาตรา 96 และมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นปัญหาที่พระราชบัญญัติล้มละลายไทยไม่เป็นไปตามลักษณะแห่งสิทธิที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติรับรองไว้ ซึ่งการศึกษานี้จะช่วยแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องดังกล่าวได้ต่อไป

## 2. บุริมสิทธิตามกฎหมายญี่ปุ่น

### 2.1 บุริมสิทธิภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น

#### 2.1.1 ความหมายของบุริมสิทธิ

“บุริมสิทธิ” ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น หมายถึง สิทธิที่มีการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน (secured property right) ซึ่งกฎหมายรับรองให้บุคคลที่มีสิทธิเรียกร้องบางอย่างตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอื่นมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้ยื่นรายอื่น<sup>2</sup> เป็นสิทธิมีประกัน (security interest) ชนิดพิเศษที่ผู้มสิทธิย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แม้ในบางกรณีจะไม่มีเปิดเผยสิทธิก็ตาม เช่น บุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์<sup>3</sup> ซึ่งตามแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการตามความเห็นทั่วไปในญี่ปุ่นเห็นว่าบุริมสิทธิเป็นทรัพย์สินที่มีไม่บุคคลสิทธิ<sup>4</sup> แต่มีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการตามความเห็นส่วนน้อย

<sup>2</sup> Hiroto Dougauchi, ed., *New Annotated Civil Code (6)* (Tokyo: Yuhikaku, 2018), 131.

<sup>3</sup> Sakae Wagatsuma, Toru Ariizumi, Makoto Shimizu and Teruaki Tayama, *Wagatsuma and Ariizumi's Commentary Civil Code: General Provisions, Property Rights, and Claims*. 7th ed. (Tokyo: Nihonhyoronsha, 2021), 50., Kaoru Yunoki and Takio Takagi, *Security Property Law*. 3rd ed. (Tokyo: Yuhikaku, 1982), 41.

<sup>4</sup> Sakae Wagatsuma, *Law on Security Interests*, rev.ed. (Tokyo: Iwanami Shoten, 1971), 16., Yunoki et al., *Security Property Law*, 3rd, 5-6., Takio Takagi, *Security Property Law*, 4th ed. (Tokyo: Yuhikaku, 2005),



ในญี่ปุ่นเห็นว่าบุริมสิทธิมิใช่ทรัพย์สิน แต่เป็นบุคคลสิทธิที่มีสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น<sup>5</sup>

บุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ “บุริมสิทธิสามัญ” ตามมาตรา 306 ถึงมาตรา 310 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ซึ่งเป็นสิทธิที่มีทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้เป็นประกันการชำระหนี้ และ “บุริมสิทธิพิเศษ” ตามมาตรา 311 ถึงมาตรา 328 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ซึ่งเป็นสิทธิที่มีทรัพย์สินเฉพาะอย่างของลูกหนี้เท่านั้นเป็นประกันการชำระหนี้<sup>6</sup> โดยบุริมสิทธิพิเศษยังแบ่งออกเป็น “บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์” (คำศัพท์กฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นจะใช้คำว่า “บุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์”) ตามมาตรา 311 ถึงมาตรา 324 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ซึ่งเป็นสิทธิที่มีอสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้เป็นประกันการชำระหนี้ และ “บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์” (คำศัพท์กฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นจะใช้คำว่า “บุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์”) ตามมาตรา 325 ถึงมาตรา 328 ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ซึ่งเป็นสิทธิที่มีอสังหาริมทรัพย์เฉพาะอย่างของลูกหนี้เป็นประกันการชำระหนี้<sup>7</sup>

ในเรื่องบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นเป็นระบบที่ได้รับเอาหลักการมาจากระบบบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส โดยปราศจากแนวคิดในเรื่องการเปิดเผยสิทธิ ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่อย่างต่อเนื่อง<sup>8</sup> อย่างไรก็ตาม มีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการอีกทางหนึ่งเห็นว่า การไม่มีระบบเปิดเผยสิทธิของบุริมสิทธินั้นแม้จะเป็นอันตรายต่อสิทธิของบุคคลภายนอก แต่ด้วยความจำเป็นในทางสังคมที่ต้องการมีบุริมสิทธิเพื่อคุ้มครองความยุติธรรมและประโยชน์สาธารณะ การมีระบบบุริมสิทธิที่ปราศจากการเปิดเผยสิทธิจึงเป็นสิ่งจำเป็น<sup>9</sup> ซึ่งถูกเรียกว่า การประกันการชำระหนี้ที่ไม่ต้องการครอบครอง (non-possessory

8., Kouji Oumi, *Lecture on Civil Code III: Security Interest Law*, 2nd ed. (Tokyo: Seibundou, 2007), 3., Makoto Takahashi, *Security Property Law*, 2nd ed. (Tokyo: Seibundou, 2010), 32., Hiroto Dougauchi, *Security Property Law*, 4th ed. (Tokyo: Yuhikaku, 2017), 8.

<sup>5</sup> Shigeru Kagayama, *Modern Civil Law: Security Interests* (Tokyo: Shinzansha, 2009), 269., Shigeru Kagayama, *Lecture on Collateralized Debt in the Law of Obligation* (Tokyo: Nihonhyoronsha, 2011), 17-18.

<sup>6</sup> Dougauchi, ed., *New Annotated Civil Code (6)*, 131.

<sup>7</sup> Ibid.

<sup>8</sup> Wagatsuma et al., *Wagatsuma and Ariizumi's Commentary Civil Code: General Provisions, Property Rights, and Claims*, 52., Nagayuki Ikuma, *Security Property Law*, 2nd ed. (Tokyo: Sanseidou, 2018), 208., Atsushi Omura, *The New Basic Civil Law: Security Interests*, 2nd ed. (Tokyo: Yuhikaku, 2022), 194.

<sup>9</sup> Seiji Kawakami, *Lecture on Security Property Law*. (Tokyo: Nihonhyoronsha, 2015), 45-46., Takashi Uchida, *Civil Code III: General Theory of Claim and Security Interest*, 4th ed. (Tokyo: University of Tokyo Press, 2020), 686.

security) โดยการไม่ต้องการครอบครองนี้มีทั้งในกรณีของทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิเป็นอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์<sup>10</sup> ในกรณีของบุริมสิทธิสามัญหากพิจารณาตามมาตรา 336 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นก็ได้เรียกร่องการจดทะเบียนในกรณีที่จะมีการอ้างยื่นต่อเจ้าหน้าที่สามัญอื่น แม้ทั้งในกรณีที่ทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิสามัญนั้นเป็นอสังหาริมทรัพย์ในส่วนของบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ก็ได้กำหนดเงื่อนไขในการครอบครองไว้ ดังนั้นตามมาตรา 333 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น เมื่อมีการโอนตัวทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิไปแล้ว สิทธิของผู้มีบุริมสิทธิดังกล่าวจะไม่ติดตามตัวทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิไปด้วย ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยในการทำธุรกรรม<sup>11</sup> อย่างไรก็ดี การครอบครองนั้นอาจมีใช้สิ่งที่ไม่จำเป็นสำหรับบุริมสิทธิทั้งหมด ทั้งนี้เพราะในกรณีของบุริมสิทธิในมูลเช่าอสังหาริมทรัพย์สังหาริมทรัพย์ซึ่งอยู่กับอสังหาริมทรัพย์นั้นจะกลายมาเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ ตามมาตรา 313 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ในกรณีบุริมสิทธิในมูลพักอาศัยในโรงแรม สัมภาระที่นำติดมาไว้ในโรงแรมนั้นจะกลายมาเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ ตามมาตรา 317 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น และในกรณีบุริมสิทธิในมูลรับขนของและเครื่องเดินทางที่ผู้ขนส่งครอบครองนั้นจะกลายมาเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ ตามมาตรา 318 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ดังนั้น แนวคิดทฤษฎีทางวิชาการข้างต้นที่เห็นว่าบุริมสิทธิทั้งหมดนั้นเป็นการประกันการชำระหนี้ที่ไม่ต้องการครอบครองนั้นย่อมไม่สมเหตุผล

### 2.1.2 ประเภทและลำดับการได้รับชำระหนี้ของบุริมสิทธิ

บุริมสิทธิเป็นเรื่องที่ถูกกำหนดขึ้นโดยกฎหมายเพื่อกำหนดลำดับของสิทธิเรียกร้องที่ระบุไว้โดยเฉพาะด้วยวัตถุประสงค์ที่รัฐจะเข้าควบคุมการทำสัญญาตามแนวคิดเสรีนิยม (Liberalism)<sup>12</sup> ซึ่งคู่กรณีในนิติสัมพันธ์สามารถกำหนดเนื้อหาได้โดยอิสระ บุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมีสองประเภท ได้แก่ บุริมสิทธิสามัญ และบุริมสิทธิพิเศษ และมีลำดับในการได้รับชำระหนี้ดังนี้<sup>13</sup> ประการแรก บุริมสิทธิสามัญตามมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ได้แก่ (1) บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน (2) บุริมสิทธิในมูลค่าความสัมพันธ์การจ้างงาน (3) บุริมสิทธิในมูลค่าปลงศพ และ (4) บุริมสิทธิในมูลค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวัน โดยในกรณีที่มิใช่เจ้าหน้าที่หลายรายมีบุริมสิทธิสามัญให้บังคับตามลำดับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 306 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ตามมาตรา 329 แห่ง

<sup>10</sup> Wagatsuma et al., Wagatsuma and Ariizumi's Commentary Civil Code: General Provisions, Property Rights, and Claims, 527.

<sup>11</sup> Uchida, *Civil Code III: General Theory of Claim and Security Interest*, 679.

<sup>12</sup> Masaaki Katsumoto, *Security Property Law (1)*, rev.ed. (Tokyo: Yuhikaku, 1951), 144-145.

<sup>13</sup> Dougauchi, ed., *New Annotated Civil Code (6)*, 1157-56.



ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ในส่วนที่บุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นอย่างสำคัญนั้น คือ กรณีของบุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันและบุริมสิทธิในมูลค่าความสัมพันธ์การจ้างงาน โดยบุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน คือ บุริมสิทธิในบรรดาค่าใช้จ่ายเพื่อการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อรักษาทรัพย์สิน การชำระบัญชีและการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เช่น ค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนอสังหาริมทรัพย์ ค่าใช้จ่ายการชำระบัญชีนิติบุคคล เป็นต้น<sup>14</sup> ส่วนบุริมสิทธิในมูลค่าความสัมพันธ์การจ้างงาน คือ บุริมสิทธิจากการที่บุคคลใดได้ทำงานในให้อย่างต่อเนื่อง เช่น ลูกจ้างในบริษัท<sup>15</sup> โดยบุริมสิทธิในมูลค่าความสัมพันธ์การจ้างงานมิได้จำกัดเฉพาะเงินเดือนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงเงินบำเหน็จอีกด้วย (คำพิพากษาศาลสูงสุด วันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1969, *Minshu Vol. 23, No. 9, p. 1641*)<sup>16</sup> นอกจากนี้ตามแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการตามความเห็นทั่วไปเห็นว่าบุริมสิทธิในมูลค่าความสัมพันธ์การจ้างงาน หากพิจารณาในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างคนจ้างและคนถูกจ้างนั้นไม่จำกัดมีความสัมพันธ์ในลักษณะของนายจ้างและลูกจ้างแต่อย่างใด<sup>17</sup> ดังนั้น ความสัมพันธ์การจ้างงานนั้นจึงไม่จำกัดเฉพาะกรณีของความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างแรงงานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกรณีของความสัมพันธ์ตามสัญญาจ้างทำของและความสัมพันธ์ตามสัญญาตัวแทนอีกด้วย<sup>18</sup> โดยในกรณีของบุริมสิทธิสามัญที่เป็นบุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันและบุริมสิทธิในมูลค่าความสัมพันธ์การจ้างงานที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขบางประการจะกลายมาเป็นสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นด้วย (ซึ่งจะได้กล่าวรายละเอียดต่อไปภายหลัง)

ในกรณีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 311 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ได้แก่ (1) บุริมสิทธิในมูลค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์ (2) บุริมสิทธิในมูลค่าพักอาศัยในโรงแรม (3) บุริมสิทธิในมูลค่ารับขน (4) บุริมสิทธิในมูลค่ารักษาสังหาริมทรัพย์ (5) บุริมสิทธิในมูลค่าซื้อขายสังหาริมทรัพย์ (6) บุริมสิทธิในมูลค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์หรือปุ๋ย (7) บุริมสิทธิในมูลค่าแรงงานเพื่ออสังหาริมทรัพย์ และ (8) บุริมสิทธิในมูลค่าแรงงานเพื่ออุตสาหกรรม โดยในกรณีที่มีเจ้าหนี้หลายรายมีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ให้บังคับตามลำดับดังนี้ บุริมสิทธิในมูลค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์ บุริมสิทธิในมูลค่าพัก

<sup>14</sup> Ryohei Hayashi, ed., *Annotated Civil Code (8)*. (Tokyo: Yuhikaku, 1965), 110-111.

<sup>15</sup> *Ibid.*, 113.

<sup>16</sup> Yoshihisa Noumi and Shintaro Kato, eds., *Systematic Analysis of Issues in Case Law Civil Code 3: Security Property Right*. 3rd ed. (Tokyo: Daiichihouki, 2019), 60.

<sup>17</sup> Bunjiro Ishida, *The Complete Revised Theory of the Security Property Law (2)*. (Tokyo: Yuhikaku, 1948), 700., Wagatsuma et al., *Wagatsuma and Ariizumi's Commentary Civil Code: General Provisions, Property Rights, and Claims.*, 51.

<sup>18</sup> Tadashi Ohe, *Requirements for Civil Code (3) Security Property Right*. rev.ed. (Tokyo: Daiichihouki, 2018), 61.

อาศัยในโรงแรมและบุริมสิทธิในมูลרכนมีสิทธิได้รับชำระหนี้อยู่ในลำดับเดียวกัน และมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนบุริมสิทธิในมูลรักษาสังหาริมทรัพย์ และบุริมสิทธิในมูลรักษาสังหาริมทรัพย์ มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ และบุริมสิทธิในมูลค่าเมล็ดพันธุ์ไม้พันธุ์หรือปุย บุริมสิทธิในมูลค่าแรงงานเพื่อกิจกรรมและบุริมสิทธิในมูลค่าแรงงานเพื่ออุตสาหกรรมมีสิทธิได้รับชำระหนี้อยู่ในลำดับเดียวกัน แต่ได้รับชำระภายหลังบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ ((1) = (2) = (3) > (4) > (5) = (6) = (7) = (8)) ตามมาตรา 330 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น

ในกรณีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 325 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ได้แก่ (1) บุริมสิทธิในมูลรักษาอสังหาริมทรัพย์ (2) บุริมสิทธิในมูลค่าก่อสร้างสำหรับอสังหาริมทรัพย์และ (3) บุริมสิทธิในมูลซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ โดยในกรณีที่มีเจ้าหนี้หลายรายมีบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ให้บังคับตามลำดับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 325 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ตามมาตรา 331 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น

อย่างไรก็ดี หากมีประเด็นแย้งกันระหว่างบุริมสิทธิสามัญกับบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์หรือบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ บุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์หรือบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน เว้นแต่กรณีบุริมสิทธิสามัญในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันเท่านั้นที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์หรือบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 329 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น และในกรณีที่มีประเด็นแย้งกันระหว่างบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์กับการจำนอง บุริมสิทธิในมูลรักษาอสังหาริมทรัพย์และบุริมสิทธิในมูลค่าก่อสร้างสำหรับอสังหาริมทรัพย์ย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนการจำนอง และบุริมสิทธิในมูลซื้อขายอสังหาริมทรัพย์จะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนการจำนองเฉพาะแต่ในกรณีที่มีการจดทะเบียนไว้ก่อนแล้วเท่านั้น ตามมาตรา 337 ถึงมาตรา 339 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น

## 2.2 การได้รับชำระหนี้ก่อนตามพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น

การมีบุริมสิทธิตามกฎหมายย่อมส่งผลต่อการมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน<sup>19</sup> โดยผู้มีบุริมสิทธิอาจบังคับตามสิทธิของตนโดยวิธีบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปเอกกับตัวทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิและรับเงินที่ได้จากการบังคับขายทอดตลาดดังกล่าวภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา 180(1), มาตรา 181, มาตรา 189 และมาตรา 190 แห่งพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น แต่หากเป็นกรณีที่เจ้าหนี้อื่นเป็นผู้บังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไป ผู้มีบุริมสิทธิสามารถเข้าร่วมในการบังคับคดีดังกล่าวโดยการขอเฉลี่ยทรัพย์สินและยอม

<sup>19</sup> Dougauchi, ed., *New Annotated Civil Code (6)*, 143.



มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามมาตรา 51 วรรค 1, มาตรา 87 วรรค 1(4), มาตรา 133, มาตรา 154 วรรค 1, มาตรา 188, มาตรา 192 และมาตรา 193 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น นอกจากนี้ในกรณีที่มีบุริมสิทธิสามัญมีสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์หรือผู้มีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ หากในชั้นบังคับคดีมีการใช้วิธีการบังคับคดีเอกกับรายได้จากอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นประกันการชำระหนี้ (execution against earnings from secured real property) จากการนำอสังหาริมทรัพย์ออกให้เช่า ผู้มีบุริมสิทธิดังกล่าวย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนจากค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์นั้น ตามมาตรา 180(2) ประกอบด้วยมาตรา 181 แห่งพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น ทั้งนี้ในกรณีของบุริมสิทธิสามัญ แม้ผู้มีบุริมสิทธิสามัญจะมีสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ก็ตาม แต่การบังคับตามสิทธินั้นจะต้องมีการระบุตัวทรัพย์สินที่จะดำเนินการบังคับ ผู้มีบุริมสิทธิสามัญจึงไม่สามารถบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ในคราวเดียวได้<sup>20</sup>

หากพิจารณาในช่วงก่อนปี ค.ศ. 2003 ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ ผู้มีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ย่อมไม่สามารถดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวได้ ทั้งนี้เนื่องจากกฎหมายบัญญัติให้การบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปในกรณีนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้หรือลูกหนี้ส่งมอบอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวให้ตามมาตรา 190 แห่งพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่นเดิม อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายญี่ปุ่นบัญญัติให้ผู้มีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ไม่สามารถบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปได้นั้น บทบัญญัติดังกล่าวถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีความไม่เหมาะสม ด้วยเหตุนี้ในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 2003 จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติให้เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถยึดอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิจากลูกหนี้ได้ หากผู้มีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ได้ยื่นเอกสารพิสูจน์การมีอยู่ของบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ตามกฎหมายต่อศาล ตามมาตรา 190 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น<sup>21</sup> อย่างไรก็ตาม ในระหว่างการพิจารณาคดีผู้ที่มีบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ไม่สามารถยื่นคำร้องขอคุ้มครองชั่วคราวเพื่อให้ระงับการดำเนินการยึดอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิจากลูกหนี้ของเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ ทั้งนี้เพราะเป็นการยากที่จะตัดสินในชั้นขอคุ้มครองชั่วคราวว่าบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์มีอยู่จริงหรือไม่<sup>22</sup>

<sup>20</sup> Ibid., 144.

<sup>21</sup> Teichirou Nakano and Masaaki Shimomura, *Civil Execution Law* (Tokyo, Seirinshoin, 2016), 341-343.

<sup>22</sup> Hisakazu Matsuoka, *Security Property Law* (Tokyo: Nihonhyoronsha, 2017), 277.

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่นได้มีการแบ่งแยกวิธีการดำเนินการในระหว่างกรณีที่มีผู้มียุติกรรมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ดำเนินการบังคับทรัพย์ขายทอดตลาดแบบทั่วไปด้วยตนเองกับกรณีที่มีผู้มียุติกรรมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์เข้าร่วมในการบังคับคดีโดยการขอเฉลี่ยทรัพย์ในการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่รายอื่น ดังนี้<sup>23</sup> ประการแรก หากผู้มียุติกรรมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ยื่นคำร้องขอให้มีการดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปด้วยตนเองตามมาตรา 190(1) แห่งพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น ผู้มียุติกรรมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์จะต้อง (1) ส่งมอบสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งยุติกรรมสิทธินั้นต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี (2) ในกรณีที่ผู้มียุติกรรมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์มิได้เป็นผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งยุติกรรมสิทธิ (เช่น ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งยุติกรรมสิทธิ) ผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งยุติกรรมสิทธิจะต้องยินยอมให้ยึดสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว โดยการยินยอมนี้จะต้องมีการยื่นหนังสือรับรองความยินยอมดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี หรือ (3) ได้รับความอนุญาตจากศาลที่ดำเนินการบังคับคดี ประการที่สอง ผู้มียุติกรรมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์เข้าร่วมในการบังคับคดีโดยการขอเฉลี่ยทรัพย์ในการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปที่ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่รายอื่น ผู้มียุติกรรมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์จะต้องส่งมอบเอกสารที่พิสูจน์การมีอยู่ของยุติกรรมสิทธิของตนตามมาตรา 192 และมาตรา 193 แห่งพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น

## 2.3 ยุติกรรมสิทธิภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น

### 2.3.1 ความต้องการความสอดคล้องกัน (Consistency) ในระบบกฎหมายตามพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น

พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นนั้นเรียกร้องความสอดคล้องกันในระบบกฎหมายระหว่างกฎหมายสารบัญญัติ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นกับพระราชบัญญัติล้มละลาย กล่าวคือ ภายใต้กฎหมายสารบัญญัติเจ้าหน้าที่ที่มีคุณลักษณะเหมือนกันจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเดียวกันและเจ้าหน้าที่ที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันจะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน<sup>24</sup> โดยเฉพาะสิทธิมีประกันเหนือทรัพย์สินเฉพาะอย่าง ในกรณีของสิทธิจำนอง สิทธิจำนำ สิทธิยึดหน่วง ยุติกรรมสิทธิพิเศษย่อมได้รับรองผลในทางกฎหมายในการมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนให้คงอยู่แม้ภายใต้กระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 65 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น<sup>25</sup> ส่วนในกรณีของยุติกรรมสิทธิสามัญได้รับการรับรองให้อยู่ในสถานะของสิทธิเรียกร้องในคดี

<sup>23</sup> Makoto Ito, *Bankruptcy Law and Civil Rehabilitation Law*, 4th ed. (Tokyo: Yuhikaku, 2018), 479.

<sup>24</sup> Ito, *Bankruptcy Law and Civil Rehabilitation Law*, 222.

<sup>25</sup> Ito et al., *Annotated Bankruptcy Law*, 3rd ed. (Tokyo: Koubundou, 2020), 511., Katsumi Yamakido, *Bankruptcy Law*. (Tokyo: Seirinshoinshinsha, 1974), 160.



ล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ตามมาตรา 98 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น โดยสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนดังกล่าวเป็นไปตามลำดับตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ตามมาตรา 98 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น<sup>26</sup> สำหรับเหตุผลที่ตามพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นมีการแบ่งแยกระหว่างสิทธิมีประกันและสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ออกจากกันนั้น เพราะการมีสิทธิเหนือทรัพย์สินเฉพาะอย่างย่อมสามารถดำเนินการบังคับเอากับทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งสิทธิในกระบวนการล้มละลายได้ แต่หากเป็นสิทธิที่มีเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้การดำเนินการบังคับเอากับทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งสิทธิในกระบวนการล้มละลายย่อมไม่สามารถกระทำได้<sup>27</sup>

ในกรณีของสิทธิมีประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นนั้นควรจะได้รับการคุ้มครองแม้ภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะผู้ที่มีสิทธิมีประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นย่อมมีความคาดหวังต่อการมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ดังนั้นจึงควรจะมีการคุ้มครองความคาดหวังของผู้มีสิทธิมีประกันดังกล่าว<sup>28</sup> และหากพิจารณาในส่วนของหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อผู้มีสิทธิมีประกัน แม้พระราชบัญญัติล้มละลายจะมีได้มีการบัญญัติหน้าที่ดังกล่าวไว้โดยตรง แต่ศาลสูงสุดญี่ปุ่นได้เคยให้เหตุผลในคำพิพากษาไว้ว่า การรักษามูลค่าสิทธิมีประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นให้คงอยู่ย่อมเป็นหน้าที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (คำพิพากษาศาลสูงสุด วันที่ 21 ธันวาคม ค.ศ. 2006, *Minshu Vol. 60, No. 10, p. 3964*) ดังนั้น การเคารพต่อการมีสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนของสิทธิมีประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ทั้งในเรื่องลำดับการได้รับชำระหนี้ก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ในกรณีที่ลูกหนี้มีทรัพย์สินไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ทั้งหมด ดังนั้นลำดับในการได้รับชำระหนี้ก่อนจึงยังคงได้รับการเคารพภายใต้กระบวนการล้มละลาย<sup>29</sup> ทั้งในกรณีของบุริมสิทธิสามัญตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ที่ได้รับรองให้มีสถานะเป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น และบุริมสิทธิพิเศษประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นที่ได้รับรองให้มีสถานะเป็นสิทธิมีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ในอีกด้านหนึ่งในกรณีของสิทธิเรียกร้องที่ไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นนั้นย่อมไม่มีสิทธิในการได้รับการชำระหนี้ก่อนตามพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นเช่นกัน

<sup>26</sup> Ito et al., *Annotated Bankruptcy Law*, 757.

<sup>27</sup> Hideo Saito, Masanobu Asagami and Reiji Hayashiya, *Commentary of Bankruptcy Code*, 3<sup>rd</sup> ed. (Tokyo: Seirinshoin, 1998), 179.

<sup>28</sup> Morio Takeshita, Takeshita Ogawa, Junichi Matsushita and Kouzou Fujita, *Compendium of Bankruptcy Law (2)* (Tokyo: Seirinshoin, 2015), 142., Saito, *Commentary of Bankruptcy Code*, 648.

<sup>29</sup> Masaharu Kato, *Compendium of Bankruptcy Law*. 16th ed. (Tokyo: Yuhikaku, 1935), 99., Morio Takeshita et al., *The Large Commentary Bankruptcy Law* (Tokyo: Seirinshoin, 2007), 408.

อย่างไรก็ดี ในกรณีของสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิด แม้จะมีแนวความคิดทางทฤษฎีทางวิชาการเห็นว่าด้วยเหตุผลในทางสังคมเพื่อการเยียวยาผู้เสียหายสิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นสิทธิที่ควรจะได้รับคุ้มครองเป็นพิเศษโดยรับรองให้มีสถานะเป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน แต่เนื่องจากสิทธิเรียกร้องดังกล่าวมิได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษใด ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่น ดังนั้นจึงไม่ควรได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษตามพระราชบัญญัติล้มละลายญีปุ่นด้วยเช่นกัน<sup>30</sup> จากที่กล่าวมาข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นถึงแนวคิดในเรื่องของการสร้างความสอดคล้องกันในระบบกฎหมาย หรือ Consistency ในการคุ้มครองสิทธิภายใต้ระบบกฎหมายระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่นและพระราชบัญญัติล้มละลายญีปุ่น เพื่อคุ้มครองความคาดหวังต่อการได้รับชำระหนี้คืนของเจ้าหนี้ในสถานะของผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนในลำดับต่าง ๆ ในระบบกฎหมายของญีปุ่น

อย่างไรก็ดี ในส่วนของการสร้างความสอดคล้องในระบบกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวนั้นก็มิช้อยกเว้นอยู่เช่นกัน ตามพระราชบัญญัติล้มละลายญีปุ่นมิได้รับรองสิทธิของผู้มีสิทธิยึดหน่วงตามประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่นให้อยู่ในสถานะของสิทธิมีประกัน ทั้งยังมีการลบสิทธิยึดหน่วงดังกล่าวเมื่อศาลมีคำสั่งให้เริ่มต้นกระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 66 วรรค 3 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญีปุ่น ทั้งนี้เพราะสิทธิยึดหน่วงตามประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่นนั้นมิได้อยู่ในสถานะของสิทธิที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนแต่อย่างใด<sup>31</sup> และหากพิจารณาตามแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการจะพบว่าสิทธิยึดหน่วงตามประมวลกฎหมายแพ่งญีปุ่นนั้นมีสถานะเป็นสิทธิมีประกันที่ไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน<sup>32</sup> จึงไม่ได้รับการรับรองสิทธิทั้งในสถานะของสิทธิมีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลายญีปุ่น ทั้งนี้เพราะสิทธิมีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลายญีปุ่นจะต้องเป็นสิทธิที่มีสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อน

บทความวิจัยนี้จะทำการศึกษาเพื่อพิจารณาว่าพระราชบัญญัติล้มละลายญีปุ่นได้มีการพยายามในการรักษาไว้ซึ่งความสอดคล้องในระบบกฎหมายในกรณีของบุริมสิทธิเพียงใด และในขณะเดียวกันบุริมสิทธิดังกล่าวได้รับการคุ้มครองอย่างไรภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายญีปุ่น

<sup>30</sup> Daisuke Shimaoka, Takayuki Sumitomo, Nobuhiro Oka and Eiichi Obata, *Bankruptcy and Litigation*. (Tokyo: Shoujihoumu, 2013), 22.

<sup>31</sup> Ito et al., *Annotated Bankruptcy Law*, 541.

<sup>32</sup> Ibid.



### 2.3.2 บุริมสิทธิซึ่งมีสถานะเป็นสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นได้บัญญัติให้บุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นอยู่ในสถานะของ (1) สิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย (right of separate satisfaction) (2) สิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน หรือ (3) สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินแล้วแต่กรณี (claim on the estate) ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประเภทของบุริมสิทธิแต่ละประเภท กล่าวคือ ในกรณีของสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย เป็นสิทธิที่จะได้รับการชำระหนี้โดยไม่ต้องเข้าร่วมกระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 65 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ได้แก่ บุริมสิทธิพิเศษ สิทธิจำนำและสิทธิจำนอง ตามมาตรา 2(9) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น และแม้ว่าแนวคิดในเรื่องสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลายข้างต้นจะมีคล้ายคลึงกับแนวคิดในเรื่องสิทธิมีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทย แต่เนื้อหาของหลักกฎหมายดังกล่าวไม่มีการบัญญัติจำกัดเนื้อหาของสิทธิในทำนองกับกรณีตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทยที่มีการจำกัดสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิที่จะเป็นเจ้าหนี้มีประกันว่า จะต้องเป็น “ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ” เท่านั้น โดยพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นรับรองให้บุริมสิทธิพิเศษทั้งหมดล้วนอยู่ภายใต้หลักกฎหมายว่าด้วยการเป็นสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลายทั้งสิ้น ซึ่งมีผลให้ผู้มีบุริมสิทธิพิเศษมีสิทธิบังคับชำระหนี้ตามสิทธิของตนภายใต้พระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งได้โดยไม่ต้องเข้าร่วมกระบวนการล้มละลายแต่อย่างใด ตามมาตรา 65 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น<sup>33</sup>

ในกรณีของบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ แม้ว่าเจ้าหนี้รายใดจะมีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ใดโดยเฉพาะ แต่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจดำเนินการขายสังหาริมทรัพย์ที่ตกอยู่ภายใต้บังคับบุริมสิทธิได้โดยไม่ต้องดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไป<sup>34</sup> เช่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการขายสังหาริมทรัพย์ที่ตกอยู่ภายใต้บังคับบุริมสิทธิให้กับบุคคลที่ตนเองติดต่อหาма ทั้งนี้ด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจในการจัดการและจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ดังนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมีอำนาจในการขายสังหาริมทรัพย์ที่ตกอยู่ภายใต้บังคับบุริมสิทธิได้โดยไม่ต้องดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไป (คำพิพากษาศาลชั้นต้น

<sup>33</sup> Ito, *Bankruptcy Law and Civil Rehabilitation Law*, 472.

<sup>34</sup> Dougauchi, ed., *New Annotated Civil Code* (6), 305.

แห่งเมืองนาโกยา วันที่ 17 พฤศจิกายน ค.ศ. 1986, *Hanrei Times*, No. 627, p. 210) ประการที่สอง การมีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์นั้นย่อมส่งผลให้ผู้มีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์มีสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนเท่านั้น การมีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์มิได้ก่อให้เกิดสิทธิในการดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปก่อนผู้อื่นแต่อย่างใด (คำพิพากษาศาลชั้นต้นแห่งนครโอซากา, วันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 1986, *Hanrei Times*, No. 596, p. 92) ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการขายสังหาริมทรัพย์ที่ตกอยู่ภายใต้บังคับบุริมสิทธิได้โดยไม่ต้องดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปแล้ว บรรดาค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการขายสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวย่อมเป็นสิทธิเรียกร้องในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันซึ่งย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย

### 2.3.3 บุริมสิทธิซึ่งมีสถานะเป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน

ในกรณีของบุริมสิทธิสามัญถือเป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ตามมาตรา 98 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ซึ่งสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนนั้นเป็นสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายโดยทั่วไปอื่น และเมื่อมีผู้มีบุริมสิทธิสามัญซึ่งมีสถานะเป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนมากกว่าหนึ่งราย พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นก็ให้บังคับตามลำดับตามบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 306 และมาตรา 329 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ตามมาตรา 98 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ดังนั้น บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน บุริมสิทธิในมูลค่าความสัมพันธ์ การจ้างงาน บุริมสิทธิในมูลค่าปลงศพและบุริมสิทธิในมูลค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวันจึงเป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากบุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนบุริมสิทธิพิเศษ ตามมาตรา 329 วรรค 2 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ดังนี้ หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลายดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิแทนผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย เช่นนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องแบ่งชำระหนี้จากเงินที่ได้จากการบังคับขายทอดตลาดดังกล่าวให้แก่ผู้มีบุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันก่อน<sup>35</sup> นอกจากนี้ในกรณีของบุริมสิทธิในมูลค่าความสัมพันธ์การจ้างงานนั้น บางส่วนของบุริมสิทธิในมูลค่าความสัมพันธ์การจ้างงาน

<sup>35</sup> Ito, *Bankruptcy Law and Civil Rehabilitation Law*, 298.



ถูกกำหนดให้เป็นสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สิน ตามมาตรา 149 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับใหม่ ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อถัดไป

### 2.3.4 บุริมสิทธิซึ่งมีสถานะเป็นสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สิน

สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินเป็นสิทธิเรียกร้องที่สามารถได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายได้ทันทีไม่ว่าในเวลาใด ตามมาตรา 2(7) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับใหม่ กล่าวคือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะดำเนินการจ่ายให้กับเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินทันทีที่ได้รับการเรียกร้อง การกำหนดหลักการเรื่องสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินดังกล่าวเกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแบ่งเฉลี่ยความรับผิดชอบในค่าใช้จ่ายอันจำเป็นที่เกิดขึ้นจากการจัดการกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลายให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย นอกจากนี้ยังเป็นการคุ้มครองให้สิทธิเรียกร้องบางประเภทที่เมื่อพิจารณาจากลักษณะของสิทธิเรียกร้องแล้วความสำคัญให้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ในทันที<sup>36</sup> โดยไม่ควรรอให้ได้รับชำระหนี้จากการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

สำหรับสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) สิทธิเรียกร้องในค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดีล้มละลาย ตามมาตรา 148 วรรค 1 และวรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับใหม่ (2) สิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ได้แก่ สิทธิเรียกร้องที่บุคคลภายนอกได้มาจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (เช่น สิทธิเรียกร้องของคู่กรณีในนิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เลือกให้มีการปฏิบัติการตามสัญญาในสัญญาต่างตอบแทน ตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับใหม่ และสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย ตามมาตรา 148 วรรค 4 ถึงวรรค 8 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับใหม่ และ (3) สิทธิเรียกร้องที่ได้รับการรับรองให้เป็นสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินด้วยเหตุผลทางนโยบาย เช่น ส่วนหนึ่งของสิทธิเรียกร้องในเงินค่าภาษีอากรที่เกิดขึ้นภายหลังเวลาเริ่มต้นแห่งกระบวนการล้มละลาย ส่วนหนึ่งของสิทธิเรียกร้องตามความสัมพันธ์การจ้างงานที่เกิดขึ้นภายหลังเวลาเริ่มต้นแห่งกระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 149 วรรค 1 และวรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับใหม่<sup>37</sup> สำหรับในกรณีของสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินนี้เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิได้รับชำระจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ทันทีไม่ว่าในเวลาใดโดยไม่จำเป็นต้องรอการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลาย ทั้งนี้ ผู้มีสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินจะได้รับชำระหนี้ก่อนสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายอื่น ๆ ตามมาตรา 151 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับใหม่<sup>38</sup> สิทธิเรียกร้องเหนือ

<sup>36</sup> Ibid., 321.

<sup>37</sup> Ibid., 322-323.

<sup>38</sup> Ibid., 337.

กองทรัพย์สินย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย หากสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินนั้นเป็นบุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน ทั้งนี้เพราะเมื่อสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลายด้วย<sup>39</sup> ด้วยเหตุนี้หากสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินมิใช่บุริมสิทธิในมูลค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ภายหลังสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย

หากพิจารณาตามแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการมีการแบ่งสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภท คือ 1. สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินโดยทั่วไป และ 2. สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินพิเศษ โดยสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินโดยทั่วไป ได้แก่ ประเภทของสิทธิเรียกร้องที่บัญญัติไว้ ตามมาตรา 148 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ซึ่งมีอยู่ 8 กรณี<sup>40</sup> ได้แก่ (1) สิทธิเรียกร้องค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีในศาลเพื่อประโยชน์ร่วมกันของเจ้าหนี้ในคดีล้มละลาย ตามมาตรา 148 วรรค 1(1) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น (2) สิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายในการจัดการ จำหน่ายและการแบ่งเฉลี่ยกองทรัพย์สินในคดีล้มละลาย ตามมาตรา 148 วรรค 1(2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น (3) บรรดาสิทธิเรียกร้องค่าภาษีในมูลที่เกิดขึ้นก่อนการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลาย กล่าวคือ สิทธิเรียกร้องการจัดเก็บภาษีอากรตามพระราชบัญญัติการจัดเก็บภาษีอากรญี่ปุ่น ค.ศ. 1959 (National Tax Collection Act) หรือสิทธิเรียกร้องอื่นที่มีการจัดเก็บทำนองเดียวกับภาษีอากรตามพระราชบัญญัติการจัดเก็บภาษีอากรญี่ปุ่น ค.ศ. 1959 เช่น ภาษีท้องถิ่น เงินประกันสังคม เงินประกันสุขภาพ เป็นต้น โดยสิทธิเรียกร้องดังกล่าวนี้จะต้องเป็นสิทธิเรียกร้องที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระในเวลาที่มีการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลายหรือถึงกำหนดชำระภายใน 1 ปีก่อนมีการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 148 วรรค 1(3) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น<sup>41</sup> (4) สิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการดำเนินการของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ที่เกี่ยวกับกองทรัพย์สิน

<sup>39</sup> Ibid., 298.

<sup>40</sup> Ibid., 324-330.

<sup>41</sup> Nakayama Takao and Kanazawa Hideki, *Guide to Trusteeship in Bankruptcy*, 2nd ed. (Kinzei Institute for Financial Affairs, 2015), 251,378., *Insolvency Lawyers Network in Japan, ed., Q&A200 Bankruptcy Practice Q&A 200 Questions* (Kinzei Institute for Financial Affairs, 2012), 291-292., Osaka District Court and Osaka Bar Association, eds., *Operation and Forms of Bankruptcy Receivership Proceedings (New Edition)* (Tokyo: Shinnihonhouki Publishing, 2009), 197., Takeshi Nomura, Takayasu Ishikawa and Masato Shintaku, *Practical Manual for Trusteeship in Bankruptcy*, 2nd ed. (Tokyo: Seirinshoin, 2013), 366.



ในคดีล้มละลาย และสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของผู้จัดการดูแลทรัพย์สินชั่วคราวที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนมีการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 148 วรรค 1(4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น (5) สิทธิเรียกร้องที่เกิดจากการจัดการงานนอกสั่งและลามิควรไต้ที่เกี่ยวกับกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายที่เกิดขึ้นภายหลังการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 148 วรรค 1(5) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น (6) สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากการกระทำภายหลังสิ้นสุดการเป็นตัวแทนหรือผู้แทนที่เกี่ยวกับกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายที่เกิดขึ้นภายหลังการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 148 วรรค 1(6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น (7) สิทธิเรียกร้องของคู่กรณีในนิติสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เลือกให้มีการปฏิบัติการตามสัญญาในสัญญาต่างตอบแทน ตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ตามมาตรา 148 วรรค 1(7) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น (8) สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากการสิ้นสุดลงของสัญญาต่างตอบแทนที่เกิดขึ้นภายหลังมีการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลายจนถึงเวลาที่สัญญาสิ้นสุดลงเนื่องจากการบอกเลิกสัญญาของคู่กรณีในนิติสัมพันธ์ด้วยเหตุแห่งการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลายซึ่งรวมถึงกรณีที่พนักงานพิทักษ์ทรัพย์เลือกบอกเลิกสัญญาในสัญญาต่างตอบแทนที่มีใช้สัญญาเช่า ตามมาตรา 53 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ตามมาตรา 148 วรรค 1(8) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น เช่น ค่าสินไหมทดแทนการเลิกสัญญา

ส่วนสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินพิเศษ<sup>42</sup> คือ สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินที่พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นบัญญัติไว้เป็นพิเศษนอกเหนือจากกรณีมาตรา 148 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น เช่น สิทธิเรียกร้องของผู้รับพินัยกรรมที่มีเงื่อนไขและได้ดำเนินการตามเงื่อนไข และมาดำเนินการเรียกร้องทรัพย์สินที่ระบุตามพินัยกรรมซึ่งอยู่ในกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามมาตรา 148 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น สิทธิเรียกร้องของคู่กรณีในนิติสัมพันธ์เท่ากับมูลค่าของทรัพย์สินซึ่งผู้ล้มละลายได้รับชำระหนี้จากสัญญาต่างตอบแทนที่เกิดขึ้นจากการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เลือกบอกเลิกสัญญาซึ่งจะต้องมีการคืนทรัพย์สินนั้น แต่ทรัพย์สินดังกล่าวไม่อยู่ในกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายแล้ว ตามมาตรา 54 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น บรรดาเงินเดือนของลูกจ้างที่เกิดขึ้นภายในสามเดือนก่อนมีการเริ่มต้นกระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 149 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น<sup>43</sup> สิทธิเรียกร้องค่าใช้จ่ายและค่าตอบแทน

<sup>42</sup> Ito, *Bankruptcy Law and Civil Rehabilitation Law*, 330-334.

<sup>43</sup> Ikeda Yayoi, "Calculation of Labor Claims that are Claims on the Bankruptcy Estate," *Banking law journal* 1798(2007): 17., Morio Takeshita, Takeshita Ogawa, Junichi Matsushita and Kouzou Fujita. *Compendium of Bankruptcy Law (Vol. 2)* (Tokyo: Seirinshoin, 2015), 102.

ของบรรดาผู้จัดการหุ้นกู้ ตามมาตรา 150 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายเนื่องจากการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เข้าดำเนินคดีแทนลูกหนี้ ผู้ล้มละลาย ตามมาตรา 44 วรรค 2 และมาตรา 46 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงกรณีของค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในกระบวนการชำระบัญชีวิธีพิเศษและกระบวนการฟื้นฟูต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ตามมาตรา 574 วรรค 4 แห่งพระราชบัญญัติบริษัท มาตรา 252 วรรค 6 แห่งพระราชบัญญัติฟื้นฟูทางแพ่ง และมาตรา 254 วรรค 6 แห่งพระราชบัญญัติฟื้นฟูบริษัท นอกจากนี้ มีแนวคิดทางทฤษฎีวิชาการเห็นว่าในกรณีของ ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในกระบวนการปรับโครงสร้างหนี้ นอกกระบวนการศาลนั้น หากพิจารณาแล้วน่าจะมีส่วนที่อยู่ในส่วนของสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินอยู่มิใช่หรือ<sup>44</sup> จึงควรถือว่าเป็นสิทธิเรียกร้องเหนือทรัพย์สินด้วย แม้พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นจะมีได้ บัญญัติรับรองไว้ก็ตาม

### 2.3.5 ปัญหาเกี่ยวกับการเปิดเผยสิทธิในกรณีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์

ในประเด็นนี้ได้เน้นการศึกษาในส่วนของบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ ทั้งนี้เพราะ หากพิจารณาในบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ทั้งหมดแล้ว บุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ เป็นบุริมสิทธิที่นิยมกันใช้มากที่สุดในทางปฏิบัติ<sup>45</sup> ส่วนบุริมสิทธิอื่น ๆ เช่น บุริมสิทธิในมูล ค่าปลงศพ บุริมสิทธิในมูลค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวัน บุริมสิทธิในมูลพักอาศัย ในโรงแรม บุริมสิทธิในมูลค่าก่อสร้างสำหรับอสังหาริมทรัพย์ บุริมสิทธิในมูลซื้อขาย อสังหาริมทรัพย์ เป็นบุริมสิทธิที่จะไม่ค่อยมีการใช้ในทางปฏิบัติ<sup>46</sup> ในกรณีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ หากผู้ขายได้ขายสังหาริมทรัพย์ให้กับผู้ซื้อแล้ว แต่ผู้ขายยังมีได้รับชำระราคาจากผู้ซื้อ ในกรณีเช่นนี้ผู้ขายย่อมเป็นเจ้าของหนี้ที่ได้รับการรับรองให้เป็นผู้มีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 311 และมาตรา 321 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น และเมื่อบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์เป็นบุริมสิทธิพิเศษ บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ย่อมเป็นสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย ตามมาตรา 2 วรรค 9 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น

<sup>44</sup> Tomonori Miyakawa, *Desire for and signposts to the New Century of Bankruptcy Law* (Tokyo: Shinzansha, 1994), 382.

<sup>45</sup> Dougauchi, ed., *New Annotated Civil Code (6)*, 137, 295.

<sup>46</sup> *Ibid.*, 224, 230-231, 270, 333, 336.

อย่างไรก็ดี มีแนวคิดทางทฤษฎีวิชาการเห็นว่ามิประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสถานะในทางกฎหมายของบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ 2 ประการ ประการแรก ในกระบวนการล้มละลายนั้นสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิดังกล่าวย่อมถูกรวมอยู่ในกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายซึ่งตกอยู่ภายใต้อำนาจของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว จึงมีประเด็นปัญหาว่าได้มีการโอนสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือไม่<sup>47</sup> ประการที่สอง หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้มีการจำหน่ายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิดังกล่าวไปแล้ว เงินที่ได้จากการจำหน่ายดังกล่าวผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์สามารถใช้สิทธิในการช่วงทรัพย์ (subrogation) ได้หรือไม่<sup>48</sup>

ในประเด็นปัญหาประการแรก แม้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะมีอำนาจในการจัดการกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายก็ตาม แต่การมีสถานะดังกล่าวก็คล้ายคลึงกับอำนาจของเจ้าหนี้ที่ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไป การครอบครองของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดังกล่าวมิได้เป็นการครอบครองด้วยตัวเองที่เป็นอิสระ<sup>49</sup> กล่าวคือ การครอบครองของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นเป็นการครอบครองเพื่อดำเนินการจำหน่ายมิได้เป็นการครอบครองเพื่อเป็นเจ้าของเหนือสังหาริมทรัพย์ของลูกหนี้ ดังนั้น ในกรณีนี้จึงแตกต่างจากกรณีที่มีการโอนสังหาริมทรัพย์ให้กับบุคคลภายนอก ด้วยเหตุนี้บุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์จึงไม่ระงับลง ผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์จึงอยู่ในสถานะของผู้มีสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลายซึ่งย่อมสามารถยื่นพยานหลักฐานเพื่อแสดงสิทธิของตนเพื่อขอให้ศาลที่บังคับคดีออกคำสั่งอนุญาตให้มีการขายทอดตลาดแบบทั่วไปสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวได้ ตามมาตรา 190 วรรค 1(3) และวรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น<sup>50</sup>

นอกจากนี้ ในกรณีข้างต้นมีข้อพิจารณาที่ควรระวัง เพราะในทางปฏิบัติการบังคับใช้สิทธิของผู้มีสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลายของผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ด้วยการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปมีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากโดยส่วนใหญ่จะเป็นกรณีที่ผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์มาทำการประนอมข้อพิพาทกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์<sup>51</sup> อย่างไรก็ตามก็มีบางกรณีที่ผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่สามารถ

<sup>47</sup> Makoto Ito, Junichi Matsushita and Kazuhiko Yamamoto, eds., *Basic Structure and Practice of the New Bankruptcy Law* (Tokyo: Yuhikaku, 2007), 480.

<sup>48</sup> Ibid., 481.

<sup>49</sup> Ibid., 480.

<sup>50</sup> Ibid., 380-481.

<sup>51</sup> Ibid., 461.

ตกลงประนีประนอมข้อพิพาทกันได้ก็จะมีประเด็นข้อพิพาทขึ้นสู่ศาล เช่น ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิเสธการมีอยู่ของสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ เนื่องจากภาวะการพิสูจน์การมีอยู่ของสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์นั้นเป็นของบุคคลดังกล่าวเอง เมื่อผู้มีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ไม่สามารถพิสูจน์การมีอยู่ของสิทธิของตนได้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมมีอำนาจขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิดังกล่าวได้ (คำพิพากษาศาลชั้นต้นแห่งนครโอซากา, วันที่ 16 พฤษภาคม ค.ศ. 1986, *Hanrei Jihou*, No. 1210, p. 97)

อย่างไรก็ดี มีประเด็นปัญหาต้องพิจารณาต่อไปว่าอำนาจในการจำหน่ายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นเป็นอำนาจที่มีข้อจำกัดหรือไม่ ต่อเรื่องดังกล่าวนี้ตามแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการมีความเห็นแบ่งออกเป็น 3 แนวทาง คือ (1) ในกรณีที่ผู้มีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์นำคำคำสั่งอนุญาตให้เริ่มต้นกระบวนการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปมอบให้กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รับรองการมีอยู่ของบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์แล้ว อำนาจในการจำหน่ายทรัพย์สินของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมถูกจำกัด (กล่าวคือ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่สามารถจำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าวได้) ดังนั้น หากมีการกระทำการฝ่าฝืน ดังกล่าวย่อมเป็นการกระทำละเมิด<sup>52</sup> (2) ในกรณีที่ผู้มีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ได้ยึดสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิดังกล่าวแล้ว อำนาจในการจำหน่ายทรัพย์สินของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมถูกจำกัด ดังนั้น หากมีการกระทำการฝ่าฝืน ดังกล่าวย่อมเป็นการกระทำละเมิด<sup>53</sup> (3) ในกรณีที่ผู้มีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์นำพยานหลักฐานแสดงการมีบุริมสิทธิดังกล่าว (เช่น สัญญาซื้อขาย) แสดงกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ อำนาจในการจำหน่ายทรัพย์สินของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมถูกจำกัด ดังนั้น หากมีการกระทำการฝ่าฝืน ดังกล่าวย่อมเป็นการกระทำอันเป็นเรื่องของลามิควอร์ได้มีใช้การกระทำละเมิด<sup>54</sup> อนึ่ง แนวคิดทฤษฎีทางวิชาการข้างต้นมีความแตกต่างระหว่างในเรื่องของช่วงเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ควรจะได้รู้ถึงการมีอยู่ของบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ และผลในทางกฎหมายจากการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้จำหน่ายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิทั้งที่ได้รู้ถึงการมีอยู่ของบุริมสิทธิ

<sup>52</sup> Mitsutoshi Matsushita, *Consideration of Preferential Right on Sale and Purchase of Movable Property in Bankruptcy Proceedings*. in Masaahi Oka et al., eds. *The Latest Issue Solutions for Bankruptcy Law* (Tokyo: Koubundou, 2013), 44.

<sup>53</sup> Nobuaki Kobayashi, "Sale and Purchase of Movable Property and the rights of Buyers in Insolvency Proceedings," *Jurist* 1443 (2012): 66.

<sup>54</sup> Nobuhiro Oka, Eiichi Obata, Daisuke Shimaoka, Kaoru Shinshi and Satoru Mitsumori, *Realization of Property by Trustee in Bankruptcy* (Tokyo: Shoujihoumu, 2015), 701.



ดังกล่าว ต่อเรื่องดังกล่าวนี้ตามแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการตามความเห็น (1) และ (3) นั้นการที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์รู้ถึงการมีอยู่ของบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์หรือไม่พิจารณาเอกสารคือ การมอบคำสั่งอนุญาตให้เริ่มต้นกระบวนการขายทอดตลาดแบบทั่วไปและการแสดงพยานหลักฐานที่แสดงถึงการมีบุริมสิทธิดังกล่าว ในขณะที่ตามแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการตามความเห็น (2) มีได้พิจารณาจากเอกสาร แต่พิจารณาว่าผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ได้ยึดสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิดังกล่าวแล้วหรือไม่ ซึ่งแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการตามความเห็นทั่วไปเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการตามความเห็น (2)<sup>55</sup>

ส่วนประเด็นปัญหาประการที่สอง การที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้จำหน่ายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิทั้งที่รู้ถึงการมีอยู่ของบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์แล้วนั้น เงินที่ได้จากการจำหน่ายสังหาริมทรัพย์ดังกล่าว ผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ย่อมมีสิทธิเหนือเงินดังกล่าวโดยอาศัยหลักของการช่วงทรัพย์ได้ เพราะแม้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีสถานะคล้ายคลึงกับเจ้าหนี้ที่ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปก็ตาม แต่การยึดสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิของเจ้าหนี้สามัญย่อมไม่สามารถขัดขวางต่อการมีสิทธิในการช่วงทรัพย์ของผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ได้ ดังนั้น ในกรณีของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ก็ย่อมมีลักษณะเช่นเดียวกัน (คำพิพากษาศาลสูงสุด วันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1994, *Minshu Vol.38* , No. 3, p. 431) กล่าวคือ ในกรณีที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิหรือขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิโดยมิได้ดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปก็มีผลเช่นเดียวกับการที่เจ้าหนี้สามัญดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปไปสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิหรือขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิโดยมิได้ดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไป

อย่างไรก็ตาม ในส่วนที่เกี่ยวกับการช่วงทรัพย์นี้มีข้อพิจารณาที่ควรระวัง คือ ผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์จะต้องนำพยานหลักฐานแสดงการมีบุริมสิทธิดังกล่าวแสดงกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์<sup>56</sup> หากลูกหนี้ได้มีการขายทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิให้กับบุคคลภายนอกไปก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งให้เริ่มต้นกระบวนการล้มละลายและผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์นั้นไม่สามารถนำพยานหลักฐานแสดงการมีบุริมสิทธิดังกล่าวแสดงกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ ในกรณีเช่นนี้ผู้มิบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ย่อม

<sup>55</sup> Takeshita et al., *Compendium of Bankruptcy Law (Vol. 2)*, 160., Insolvency Lawyers Network in Japan, ed., *Annotated Bankruptcy Code (Vol. 1)* (Tokyo: Kinzai, 2015), 449.

<sup>56</sup> Ito, eds., *Basic Structure and Practice of the New Bankruptcy Law.*, 483., Takeshita et al., *The Large Commentary Bankruptcy Law* (Tokyo: Seirinshoin, 2007), 278.

ไม่สามารถดำเนินการอายัดเงินที่ได้จากการที่ลูกหนี้ขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิให้กับบุคคลภายนอกในฐานะการชงวงทรัพย์ได้ นอกจากนี้ผู้มีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ย่อมไม่สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งห้ามมิให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ใช้อำนาจในการเรียกให้บุคคลภายนอกชำระหนี้ให้กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น หากพิจารณาถึงประเด็นปัญหาในกรณีผู้มีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์แล้ว การจะขยายขอบเขตของสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลายให้รวมถึงกรณีที่เจ้าหนี้มิได้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิแล้ว จะส่งผลให้เกิดความสัมพัทธ์ที่ค่อนข้างซับซ้อนในระหว่างผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลาย เช่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะสามารถขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิโดยมิได้ดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปได้หรือไม่ ผู้มีบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์จะสามารถชงวงทรัพย์ได้หรือไม่ หรือหากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถขายสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิโดยมิได้ดำเนินการบังคับขายทอดตลาดแบบทั่วไปได้แล้ว แต่จะสามารถขายได้เมื่อใด ซึ่งส่งผลให้เกิดความยุ่งยากในการจัดการปัญหาดังกล่าว ทั้งในส่วนของบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ที่เจ้าหนี้มิได้เป็นผู้ครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิก็จะส่งผลในทำนองเดียวกัน ดังนั้น ในส่วนของบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่เจ้าหนี้มิได้เป็นผู้ครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธินี้ หากพิจารณาในเรื่องของความพยายามในการสร้างความสอดคล้องกันในระบบกฎหมายโดยเฉพาะในระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งญาปนและพระราชบัญญัติล้มละลายญาปนและความสำคัญในการทำธุรกรรมแล้ว แม้ควรจะให้มีการดำเนินการคุ้มครองสิทธิของบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่เจ้าหนี้มิได้เป็นผู้ครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ แต่การไม่มีการครอบครองดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อความราบรื่นของการแก้ไขปัญหาย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นเหตุผลที่เป็นอุปสรรคต่อการให้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติล้มละลายญาปน



### 3. บุริมสิทธิตามกฎหมายไทย

#### 3.1 บุริมสิทธิภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย

บุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยเป็นอุปกรณ์แห่งหนึ่งประเภทหนึ่ง<sup>57</sup> ซึ่งเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นจากมูลเหตุเฉพาะของแต่ละมูลหนี้<sup>58</sup> บุริมสิทธิเป็นข้อยกเว้นของหลักความเท่าเทียมกันของเจ้าหนี้และเป็นสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้สามัญ<sup>59</sup> แตกต่างจากกรณีของการจำนองหรือการจำนำเพราะบุริมสิทธิไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นประกันแห่งหนี้ แต่เป็นเพียงเพื่อกำหนดลำดับในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้เพื่อป้องกันการแย่งกันรับชำระหนี้เท่านั้น<sup>60</sup> นอกจากนี้ สำหรับบุริมสิทธิแล้วการครอบครองก็มีใช้สาระสำคัญสำหรับบุริมสิทธิทุกประเภท<sup>61</sup> ทั้งการจดทะเบียนก็อยู่ในสถานะเช่นเดียวกัน

สำหรับประเภทของบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยนั้นคล้ายคลึงกับประเภทของบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นอย่างมาก<sup>62</sup> เว้นแต่กรณีตามมาตรา 253(3) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยได้มีการบัญญัติถึงบุริมสิทธิในมูลค่าเงินค่าภาษีอากร ในขณะที่ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นไม่ได้มีการบัญญัติถึงบุริมสิทธิดังกล่าวไว้ แต่มีการบัญญัติให้เงินค่าภาษีอากรเป็นบุริมสิทธิสามัญที่มีสิทธิในการได้รับชำระหนี้ในลำดับต่อจากค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกัน ตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติการจัดเก็บภาษีอากรญี่ปุ่น ค.ศ. 1959 และมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติภาษีท้องถิ่นญี่ปุ่น ค.ศ. 1950 (Local Tax Law) นอกจากนี้ตามมาตรา 273(2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยมีการบัญญัติถึงบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ในมูลค่าจ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ ในขณะที่มาตรา 325(2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นไม่มีการบัญญัติถึงบุริมสิทธิดังกล่าวไว้โดยตรง แต่มีการบัญญัติถึงบุริมสิทธิอีกชนิดหนึ่งที่มีชื่อแตกต่างออกไป อย่างไรก็ตามความแตกต่างนี้ คงเป็นเพียงแตกต่างในชื่อเท่านั้น บุริมสิทธิในการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ของญี่ปุ่นก็มีเนื้อหาทำนองเดียวกันเนื่องจากหมายถึงสัญญาจ้างก่อสร้าง<sup>63</sup>

<sup>57</sup> เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบ บริบูรณ์) พุทธศักราช 2477 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: แสงสุทธิการพิมพ์, 2520), 1055., จิตติ ดิงศภัทย์ และยล ธีรกุล, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 4502* (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2503), 22.

<sup>58</sup> เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบ บริบูรณ์) พุทธศักราช 2477 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505*, 1058-1059.

<sup>59</sup> เรื่องเดียวกัน, 1062.

<sup>60</sup> เรื่องเดียวกัน, 1057-1058.

<sup>61</sup> เรื่องเดียวกัน, 1058.

<sup>62</sup> จิตติ ดิงศภัทย์ และยล ธีรกุล, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452*, 27, 38, 61.

<sup>63</sup> Dougauchi, ed., *New Annotated Civil Code (6)*, 329-330.

### 3.2 บุริมสิทธิภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยเดิมได้มีการบัญญัติเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุริมสิทธิไว้ โดยมีมาตราที่สำคัญสองมาตรา ได้แก่ มาตรา 287 และมาตรา 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย โดยทั้งสองมาตรานี้มีปัญหาในการตีความหมายคำว่า “บุริมสิทธิ” และปัญหาการตีความความสัมพันธ์ระหว่างกันของบทบัญญัติทั้งสอง เพราะทั้งมาตรา 287 และมาตรา 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยต่างก็บัญญัติข้อความไว้เหมือนกันโดยใช้คำว่า “บุริมสิทธิ” เท่านั้น จึงนำมาสู่ปัญหาในการตีความว่าหมายถึงบุริมสิทธิทั้งหมดหรือจำกัดแต่เฉพาะบุริมสิทธิพิเศษ

ในประเด็นแรกเกี่ยวกับการตีความความหมายของคำว่า “บุริมสิทธิ” มีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการมีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ (1) คำว่า “บุริมสิทธิ” ทั้งตามมาตรา 287 และ 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยนั้น หมายถึง บุริมสิทธิทั้งหมดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ทั้งบุริมสิทธิสามัญและบุริมสิทธิพิเศษ<sup>64</sup> ทั้งนี้เพราะหากมาตรา 287 และ 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยประสงค์จะให้ผลใช้บังคับกับเฉพาะในกรณีของบุริมสิทธิพิเศษแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจะต้องเขียนบัญญัติไว้ในลักษณะเช่นนั้นอย่างชัดเจน<sup>65</sup> (2) คำว่า “บุริมสิทธิ” ตามมาตรา 287 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยจำกัดเฉพาะบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินเฉพาะอย่างของลูกหนี้หรือบุริมสิทธิพิเศษเท่านั้น ส่วนตามมาตรา 289 วรรค 1 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยจำกัดเฉพาะบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินโดยทั่วไปของลูกหนี้หรือบุริมสิทธิสามัญเท่านั้นและมาตรา 289 วรรค 2 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยจำกัดเฉพาะบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์<sup>66</sup> ตัวอย่างเช่น การมีบุริมสิทธิในมูลค่าภาษีอากร ตามมาตรา 253(3) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยซึ่งเป็นบุริมสิทธิสามัญจะเป็นกรณีของมาตรา 289 วรรค 1 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยมิใช่มาตรา 287 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย<sup>67</sup>

<sup>64</sup> มาโนช จรมาต, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาค 3 ภาค 4 ว่าด้วยอุทธรณ์ฎีกาและการบังคับคดี (กรุงเทพฯ: บรรณาคาร, 2516), 200., ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี (กรุงเทพฯ: มีสมบัติ, 2550), 295.

<sup>65</sup> พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดี (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2533), 289.

<sup>66</sup> ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527), 294.

<sup>67</sup> เรื่องเดียวกัน, 295.



ในประเด็นที่สองเกี่ยวกับการตีความความสัมพันธ์ระหว่างมาตรา 287 และมาตรา 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย ในแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการมีความเห็นว่าเป็นสำหรับวัตถุประสงค์ในกรณีของมาตรา 287 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิไว้ ส่วนมาตรา 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยบัญญัติขึ้นเพื่อรับรองสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนของผู้มีบุริมสิทธิ<sup>68</sup> หรืออาจกล่าวได้ว่ามาตรา 287 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยถูกบัญญัติขึ้นเพื่อรับรองการไม่ถูกกระทบกระเทือนสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิและรับรองสิทธิเหนือเจ้าหนี้สามัญเมื่อมีการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ตกอยู่ภายใต้บังคับบุริมสิทธิ และมาตรา 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยบัญญัติเพื่อรับรองการได้รับประโยชน์จากบุริมสิทธิโดยการดำเนินการตามวิธีการในมาตราดังกล่าว<sup>69</sup> นอกจากนี้กรณีมาตรา 287 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองให้ผู้มีบุริมสิทธิได้รับการกันส่วน และมาตรา 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยบัญญัติรับรองสิทธิสำหรับผู้มีบุริมสิทธิที่สิทธิเรียกร้องถึงกำหนดชำระแล้วเท่านั้น<sup>70</sup>

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยปัจจุบันพบว่าแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการมีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ (1) มาตรา 324 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยปัจจุบันเป็นการรวมเอาการคุ้มครองผู้มีบุริมสิทธิตามมาตรา 287 และ 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยมาบัญญัติเข้าไว้ด้วยกัน และกำหนดบทบัญญัติให้ครอบคลุมไว้<sup>71</sup> โดยในกรณีของบุริมสิทธิ คือ ผู้มีบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยหรือกฎหมายอื่น ๆ ย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นตามมาตรา 324(1)(ข) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย (2) มาตรา 322 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยปัจจุบันมีที่มาจากมาตรา 287 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย<sup>72</sup> และมาตรา 324 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยปัจจุบันมีที่มาจากมาตรา 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย โดยมีการขยายขอบเขตให้ครอบคลุมถึงทรัพย์สิน สิทธิยึดเหนี่ยวหรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่งบุคคลมีอยู่

<sup>68</sup> พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดี, 289.

<sup>69</sup> ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี (กรุงเทพฯ: มีสมบัติ, 2550), 295.

<sup>70</sup> สมชาย จุลนิตี, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯพิมพ์ลิขซึ่ง, 2559), 268, 356.

<sup>71</sup> จริฎุ ภักดีธนากุล, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯพิมพ์ลิขซึ่ง, 2561), 233-234.

<sup>72</sup> สมชัย ชีมาอูตมากร, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งฉบับสมบูรณ์ (กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯพิมพ์ลิขซึ่ง, 2561), 380.

เหนือทรัพย์สินหรืออาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นตามกฎหมาย<sup>73</sup> กล่าวคือ มาตรา 322 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยปัจจุบันเขียนบัญญัติรับรองการที่ทรัพย์สินหรือสิทธิ สิทธิยึดหน่วงหรือสิทธิอื่น ๆ ซึ่งจะไม่ได้รับการกระทบกระทั่งจากการบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ในขณะที่มาตรา 287 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยมิได้เขียนบัญญัติข้อความคุ้มครองในกรณีของทรัพย์สินและสิทธิยึดหน่วงไว้โดยชัดแจ้ง และมาตรา 287 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยนั้นบัญญัติคุ้มครองเฉพาะในกรณีของสิทธิซึ่งบุคคลนั้นอาจร้องขอให้บังคับเหนือทรัพย์สินนั้นได้ตามกฎหมาย แต่มาตรา 322 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยปัจจุบันได้มีการบัญญัติข้อความเพิ่มเติมให้รวมถึงกรณีสิทธิที่มีอยู่เหนือทรัพย์สินด้วย และมาตรา 324 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยปัจจุบันการบัญญัติข้อความเพิ่มเติมจากมาตรา 289 เดิมแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยเช่นเดียวกับกรณีของมาตรา 322 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยปัจจุบัน ดังนั้นทั้งมาตรา 322 และมาตรา 324(1) (ข) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยจึงเป็นบทบัญญัติที่รับรองการมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนของบุริมสิทธิทั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยและกฎหมายอื่น

นอกจากนี้ แม้จะมีข้อโต้แย้งในแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการเกี่ยวกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยว่าบทบัญญัติใดเป็นบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองบุริมสิทธิ สามัญและบทบัญญัติใดเป็นบทบัญญัติที่ให้การคุ้มครองบุริมสิทธิพิเศษ แต่ไม่มีประเด็นโต้แย้งในเรื่องของการได้รับการคุ้มครองของผู้มีบุริมสิทธิภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยทั้งในกรณีของบุริมสิทธิสามัญและบุริมสิทธิพิเศษแต่อย่างใด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า บุริมสิทธิทุกประเภทนั้นได้รับการคุ้มครองในเรื่องสิทธิในการได้รับการชำระหนี้ก่อนทั้งในกฎหมายสารบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยและกฎหมายวิธีสบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยด้วยเช่นกัน

### 3.3 บุริมสิทธิภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายไทย

#### 3.3.1 บุริมสิทธิซึ่งมีสถานะเป็นสิทธิมีประกันตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย

นิยามของคำว่า “เจ้าหนี้มีประกัน” ได้ถูกบัญญัติไว้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ว่าหมายถึง เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน่วง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ รวมถึงเจ้าหนี้ที่กฎหมายอื่นให้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกัน ซึ่งหากพิจารณาจากบทนิยามดังกล่าวจะพบว่าแนวคิด

<sup>73</sup> เรื่องเดียวกัน, 486-487.

ในเรื่อง “สิทธิมีประกัน” ตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทยมีความแตกต่างจากแนวคิดเรื่อง “สิทธิมีประกัน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย เพราะ “สิทธิมีประกัน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยรวมถึงการประกันหนี้ด้วยบุคคล ในขณะที่สิทธิมีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทยไม่เป็นเช่นนั้น<sup>74</sup> เจ้าหนี้มีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทยสามารถใช้สิทธิของตนได้โดยไม่ต้องขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ตามมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย และมีความคล้ายคลึงกับผู้มีสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลายตามมาตรา 2(9) และมาตรา 65 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความคล้ายคลึงกันก็ตาม แต่ในประเด็นนี้พระราชบัญญัติล้มละลายไทยก็มีได้อ้างอิงจากพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น โดยมีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการอธิบายว่าเป็นการอ้างอิงจากหลักกฎหมาย Common Law<sup>75</sup> โดยการพิจารณาว่าเจ้าหนี้รายใดจะมีสิทธิในสถานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันหรือไม่เพียงใดนั้น จะต้องพิจารณาสถานะของเจ้าหนี้ในขณะที่มีการยื่นฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3101/2558) และในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินแห่งสิทธิมีประกันนั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจยึดมาได้<sup>76</sup>

นอกจากนี้ในบทนิยามตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยได้มีการบัญญัติถึงบุริมสิทธิเฉพาะในส่วนของ “บุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ” ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์จะพบว่ามิพบบัญญัติในเรื่องดังกล่าวนี้อยู่ในมาตรา 266 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ซึ่งบัญญัติให้ “ผู้ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ หรือเจ้าสำนักโรงแรม โฮเต็ล หรือสถานที่เช่นนั้น จะใช้บุริมสิทธิของตนบังคับทำนองเดียวกับผู้รับจำนำก็ได้ บทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการบังคับจำนำนั้น ทำให้นำมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม” ความหมายของการนำบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการบังคับจำนำตามมาตรา 764 ถึง 768 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยนำมาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลมนี้ คือ การมีอำนาจนำสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินที่ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งบุริมสิทธิดังกล่าวออกขายได้ด้วยตนเอง<sup>77</sup> ดังนั้น เฉพาะบุริมสิทธิในมูลเช่าอสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 259(1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย และบุริมสิทธิในมูลที่พักอาศัยในโรงแรม ตามมาตรา 259(2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

<sup>74</sup> ปรีชา พานิชวงค์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2548), 19-20., วิชา มหาคณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2559), 26.

<sup>75</sup> วิชา มหาคณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย, พิมพ์ครั้งที่ 15, 26-27.

<sup>76</sup> เอ. ซี. เลเดเกอร์, คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย, (เดลีเมิร์, 2459), 112.

<sup>77</sup> เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบ บริบูรณ์) พุทธศักราช 2477 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2505, 1112.

ไทยเท่านั้นที่จะถูกจัดอยู่ในประเภทของสิทธิมีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทย<sup>78</sup> อย่างไรก็ตาม แม้ว่ามาตรา 266 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยจะไม่ได้กล่าวถึง บุริมสิทธิในมูลรับขน แต่ก็มีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการเห็นว่าเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติตาม มาตรา 278 วรรค 1(1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยแล้ว บุริมสิทธิในมูลรับขน ก็ถือเป็นสิทธิมีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทยเช่นกัน<sup>79</sup> นอกจากนี้ บุริมสิทธิเหนือ อสังหาริมทรัพย์มีลักษณะคล้ายคลึงกับการจำนองเป็นอย่างมาก<sup>80</sup> จึงมีแนวคิดทฤษฎีทาง วิชาการตามความเห็นส่วนน้อยเห็นว่าบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนองตามมาตรา 287 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย อันได้แก่ บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ ที่ได้จดทะเบียนแล้วนั้นย่อมเป็นสิทธิมีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทยด้วยเช่นกัน<sup>81</sup>

### 3.3.2 บุริมสิทธิซึ่งมีสถานะเป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย

การที่บุริมสิทธิซึ่งมีสถานะเป็นสิทธิมีประกันนั้นถูกจำกัดอยู่แต่เฉพาะบุริมสิทธิที่บังคับได้ ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำเท่านั้น เช่นนี้ในกรณีของบุริมสิทธิอื่น ๆ จะมีสถานะอย่างไรภายใต้ พระราชบัญญัติล้มละลายไทย ๆ ได้มีการบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ตามมาตรา 130 วรรค 1(1) ถึง (6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ดังนี้

ลำดับแรก หากลูกหนี้มีค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดกของลูกหนี้ ค่าใช้จ่ายดังกล่าวถือเป็น สิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามมาตรา 130 วรรค 1(1) แห่ง พระราชบัญญัติล้มละลายไทย อย่างไรก็ตาม คำว่า ลำดับแรกในที่นี้ย่อมหมายถึงลำดับที่หนึ่ง ต่อจากสิทธิมีประกัน<sup>82</sup> ลำดับที่สอง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการ ทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามมาตรา 130 วรรค 1(2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ลำดับที่สาม ได้แก่ ค่าปลงศพลูกหนี้ตามสมควรแก่ฐานานุรูป ตามมาตรา 130 วรรค 1(3) แห่งพระราชบัญญัติ ล้มละลายไทย ลำดับที่สี่ ได้แก่ ค่าธรรมเนียมในการรวบรวมทรัพย์สินตามมาตรา 179 (4) แห่ง

<sup>78</sup> ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย, 20., โชค จารุจินดา, กฎหมายลักษณะ ล้มละลาย คำสอนชั้นปริญญาตรีปีที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2507), 9., สารกิจปรีชา, หลวง, คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: นำชัยการพิมพ์, 2513), 22., นพรัตน์ เนียม คล้าย, “เจ้าหนี้บุริมสิทธิในกฎหมายล้มละลาย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2554), 162.

<sup>79</sup> สหชน รัตนไพจิตร และคณะ, *โครงการยกระดับการบังคับคดีล้มละลายให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล* (กรุงเทพฯ: กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม, 2559), 130-131.

<sup>80</sup> จิตติ ดิงศภัทัย และยล ธีรกุล, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึง มาตรา 452*, 91.

<sup>81</sup> เอื้อน ขุนแก้ว, *กฎหมายล้มละลาย*, พิมพ์ครั้งที่ 16 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพาณิชย์, 2562), 11.

<sup>82</sup> เรื่องเดียวกัน, 338.

พระราชบัญญัติล้มละลายไทย ตามมาตรา 130 วรรค 1(4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย และลำดับที่ห้า ได้แก่ ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์และค่าทนายความตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด ตามมาตรา 130 วรรค 1(5) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ลำดับที่หก ได้แก่ ค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระภายในหกเดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ และเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อการทำงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้าง ตามมาตรา 257 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน ตามมาตรา 130 วรรค 1(6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ลำดับที่เจ็ด ได้แก่ หนี้อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ตามมาตรา 130 วรรค 1(7) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย

เมื่อพิจารณาการจัดลำดับ ตามมาตรา 130 พระราชบัญญัติล้มละลายไทยข้างต้น เปรียบเทียบกับบุริมสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยแล้ว สามารถพิจารณาได้ดังนี้ ประการแรก ค่าใช้จ่ายในการจัดการมรดกของลูกหนี้ ตามมาตรา 130 วรรค 1(1) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยเป็นบุริมสิทธิสามัญตามมาตรา 253(1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย เพราะเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคน ประการที่สอง ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ตามมาตรา 130 วรรค 1(2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายทุกคนจึงเป็นบุริมสิทธิสามัญตามมาตรา 253(1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย เช่นเดียวกัน ประการที่สาม ค่าปลงศพลูกหนี้ตามสมควรแก่ฐานานุรูป ตามมาตรา 130 วรรค 1(3) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยเป็นบุริมสิทธิสามัญ ตามมาตรา 253(2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ประการที่สี่ ค่าธรรมเนียม ตามมาตรา 130 วรรค 1(4) และ(5) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยเป็นบุริมสิทธิสามัญตามมาตรา 253(1) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย เพราะเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคน ประการที่ห้า ค่าภาษีอากรและเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับเพื่อการทำงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้าง ตามมาตรา 130 วรรค 1(6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยเป็นบุริมสิทธิสามัญ ตามมาตรา 253(3) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย และประการสุดท้าย หนี้อื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ตามมาตรา 130 วรรค 1(7) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยนั้นเป็นเพียงสิทธิเรียกร้องสามัญในคดีล้มละลายมิใช่สิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน อนึ่ง การที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยและพระราชบัญญัติล้มละลายไทยได้บัญญัติเรื่องลำดับในการได้รับชำระหนี้ของบุริมสิทธิไว้แตกต่างกัน แต่พระราชบัญญัติล้มละลายไทยมีสถานะเป็นกฎหมายพิเศษ ดังนั้นจึงต้องถือหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติ

ล้มละลายไทยเป็นสำคัญ (คำพิพากษาฎีกาที่ 881/2517)<sup>83</sup>

ในกรณีของค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ ซึ่งอยู่ในลำดับที่สอง เช่น ค่าใช้จ่ายของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามมาตรา 120 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในคดีล้มละลายซึ่งอยู่ในลำดับที่ห้าย่อมรวมถึงรวมบรรดาค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในคดีล้มละลาย ตามมาตรา 155 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย สิทธิเรียกร้องในหนี้ค่าภาษีอากรจะถือเป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนในลำดับที่หกได้ก็ต่อเมื่อถึงกำหนดชำระภายในหกเดือนก่อนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ส่วนสิทธิเรียกร้องในหนี้ค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระเกินหกเดือนก่อนหน้านั้นจะไม่ถือเป็นโมฆะ และถือเป็นหนี้อื่น ๆ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 881/2517) หรือสิทธิเรียกร้องสามัญในคดีล้มละลายในลำดับที่เจ็ด นอกจากนี้ สิทธิเรียกร้องในหนี้ค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็เป็นสิทธิเรียกร้อง ตามมาตรา 130 วรรค 1(6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1055/2511) เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ใดๆก็ดี มีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 130 วรรค 1(6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย มิได้รวมถึงหนี้ค่าภาษีอากรที่ถึงกำหนดชำระภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แต่อย่างใด<sup>84</sup>

### 3.3.3 บุริมสิทธิซึ่งมีสถานะเป็นสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินเนื่องจากแนวปฏิบัติในทางข้อเท็จจริง

หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทยจะพบว่าไม่ได้มีบทบัญญัติที่สะท้อนถึงแนวคิดในเรื่องสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินในทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น แต่ปรากฏกรณีของสิทธิเรียกร้องบางประเภทที่อาจได้รับการชำระหนี้ได้ในทันทีโดยไม่ต้องรอการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลาย เช่น สิทธิเรียกร้องในเงินค่าภาษีอากรที่เกิดขึ้นภายหลังที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ในคดีล้มละลาย<sup>85</sup> แต่เนื่องจากเรื่องดังกล่าวไม่มีการบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ทั้งหากแปลความจากมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยโดยตรงแล้ว การบังคับตามสิทธิเรียกร้องในหนี้ค่าภาษีอากรที่เกิดขึ้นภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ในคดีล้มละลายย่อมไม่อาจสามารถกระทำได้ เพราะเป็นสิทธิเรียกร้องที่ไม่สามารถขอรับชำระหนี้ได้

<sup>83</sup> โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551), 346.; ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย, 398., เอื้อน ขุนแก้ว, กฎหมายล้มละลาย, 339.

<sup>84</sup> ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย, 399-400.

<sup>85</sup> เอื้อน ขุนแก้ว, กฎหมายล้มละลาย, 341.

ตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย อย่างไรก็ตามก็ยังมีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการเห็นว่าสิทธิเรียกร้องในเงินค่าภาษีอากรที่เกิดขึ้นภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ในคดีล้มละลายนั้นไม่ใช่สิทธิเรียกร้องสามัญในคดีล้มละลาย เนื่องจากเป็นกรณีตามมาตรา 130 วรรค1(2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย<sup>86</sup> หรือเป็นกรณีตามมาตรา 130 วรรค 1(6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย<sup>87</sup> ต่อเรื่องดังกล่าวนี้หากพิจารณาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาจะพบว่ามีความพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าสิทธิเรียกร้องในเงินค่าภาษีอากรที่เกิดขึ้นภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ในคดีล้มละลายอาจเรียกร้องให้ชำระได้ในทันทีโดยไม่ต้องรอการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลาย โดยมีได้กล่าวไว้โดยชัดเจนว่าอาศัยหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติมาตราใด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1047/2534, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5219/2534, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4275/2560) นอกจากนี้ยังมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยในทำนองเดียวกันในกรณีสิทธิเรียกร้องตามความสัมพันธ์ในการจ้างแรงงานที่เกิดขึ้นภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้ในคดีล้มละลาย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4114/2528, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3405-3407/2554) นอกจากนี้ในทางปฏิบัติเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการบังคับขายทอดตลาดหลักประกันตามมาตรา 96 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย บรรดาค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการขายทอดตลาดดังกล่าวจะถูกหักออกจากเงินที่ได้จากการบังคับขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าว ซึ่งในกรณีก็เป็นตัวอย่างอีกตัวอย่างหนึ่งของสิทธิเรียกร้องที่อาจได้รับการชำระหนี้ได้ในทันทีโดยไม่ต้องรอการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลาย นอกจากนี้ยังมีการตีความของแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการเห็นว่าค่าธรรมเนียมในการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ของเจ้าหนี้ที่ชนะคดีจะได้รับการชำระโดยไม่ต้องรอการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลายเช่นเดียวกัน<sup>88</sup>

## 4. บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

### 4.1 ขอบเขตของสิทธิเรียกร้องที่ควรจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายล้มละลาย

หากพิจารณาจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าในเรื่องบุริมสิทธิตามกฎหมายไทยมีประเด็นปัญหาสามารถสรุปได้ กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยกำหนดให้บุริมสิทธิเป็นสิทธิที่มีสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อน ซึ่งในการดำเนินการบังคับคดีทางแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อน

<sup>86</sup> สารกิจปริชา, หลวง, คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย, 244.

<sup>87</sup> เอื้อน ชุนแก้ว, กฎหมายล้มละลาย, 340-341.

<sup>88</sup> เอ. ซี. เลเดเกอร์, คำอธิบายพระราชบัญญัติล้มละลาย, 96-97.

ดังกล่าวไว้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลายไทยจะพบว่า พระราชบัญญัติล้มละลายไทยได้บัญญัติรับรองเฉพาะในกรณีผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำเท่านั้นให้อยู่ในสถานะของเจ้าหนี้มีประกัน และในส่วนของบุริมสิทธิสามัญก็มีการรับรองสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนในสถานะสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนไว้เกือบทั้งหมด แต่มีได้รับรองในการได้รับชำระหนี้ก่อนให้กับบุริมสิทธิในมูลค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวันแต่อย่างใด ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับบุริมสิทธิทั้งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยและพระราชบัญญัติล้มละลายของไทยนั้นยังมีความไม่สอดคล้องกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิ ในขณะที่กฎหมายญี่ปุ่นมีความสอดคล้องกันระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น พระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่นและพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น กล่าวคือ บุริมสิทธิที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นนั้นได้รับการรับรองให้มีสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนทั้งตามพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่น พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันในระบบกฎหมายไทยจึงมีข้อพิจารณาว่าบุริมสิทธิสามัญและบุริมสิทธิพิเศษทั้งหมดควรจะได้รับ การรับรองให้มีสิทธิในการได้รับชำระหนี้ก่อนภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายไทยเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นหรือไม่ ต่อเรื่องดังกล่าวนี้ผู้วิจัยมีความเห็นไปในทิศทางที่เห็นพ้องด้วยกับแนวทางตามพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น<sup>89</sup> ทั้งนี้เพราะการที่ผู้มีบุริมสิทธิได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายฉบับหนึ่ง แต่กลับไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอีกฉบับหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแน่นอนแห่งสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิอันเป็นเรื่องที่ปราศจากความสมเหตุสมผล ความสอดคล้องกันของระบบกฎหมายควรกำหนดให้สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยควรได้รับการคุ้มครองในทำนองเดียวกันในพระราชบัญญัติล้มละลายไทยด้วย อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อสังเกตว่าบุริมสิทธิทั้งหมดตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ไทย อาจไม่สมควรได้รับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายไทยด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรก เนื่องจากมีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการเห็นว่าสิทธิมีประกันที่ไม่มีการเปิดเผยสิทธิย่อมเป็นอันตรายต่อบุคคลภายนอก<sup>90</sup> ซึ่งตามแนวคิดนี้บุริมสิทธิในมูลค่าอสังหาริมทรัพย์ บุริมสิทธิในมูลค่าพัสดุในโรงแรม บุริมสิทธิในมูลค่าการรับขนและบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ถูกมองว่าเป็นบุริมสิทธิที่มีการเปิดเผยสิทธิ<sup>91</sup> ประการที่สอง หากพิจารณาถึงประเด็นปัญหาในกฎหมายญี่ปุ่น กล่าวคือ

<sup>89</sup> ณภัทร สรอรรถ, “การบังคับตามสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงในคดีแพ่งและกระบวนการล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายญี่ปุ่นและไทย,” *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์* 14, ฉ.2 (2564): 250.

<sup>90</sup> สหธน รัตนไพจิตร และคณะ, *โครงการยกระดับการบังคับคดีล้มละลายให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล*, 159.

<sup>91</sup> เรื่องเดียวกัน, 130-131, 136, 159.



ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมสามารถยึดสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวได้ แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องยากที่จะพิจารณาว่าสังหาริมทรัพย์ใดควรเป็นสังหาริมทรัพย์ที่ยึดได้<sup>92</sup> ทั้งนี้เพราะโดยปกติลูกหนี้ออมครอบครองสังหาริมทรัพย์จำนวนมากซึ่งย่อมเป็นการยากในทางปฏิบัติที่จะค้นพบและยึดสังหาริมทรัพย์ที่เป็นวัตถุแห่งสิทธิของบุริมสิทธิได้ และประการที่สาม บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นและพระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่นนั้น แม้ผู้มิบุริมสิทธิมิได้ครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ แต่ยังคงได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นในสถานะของผู้มีสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลายก็ตาม แต่ส่งผลให้เกิดปัญหาความซับซ้อนในทางกฎหมาย และเกิดความยุ่งยากในการจัดการปัญหาดังกล่าว

นอกจากนี้ในอีกด้านหนึ่งการที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทยและพระราชบัญญัติล้มละลายไทยจะต้องให้การคุ้มครองบุริมสิทธิทั้งหมดเพื่อความสอดคล้องซึ่งกันและกันในระบบกฎหมายไทย ในขณะที่ในอีกด้านหนึ่งเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของบุคคลภายนอก ดังนั้นบุริมสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจึงควรจำกัดอยู่เพียงเฉพาะบุริมสิทธิพิเศษที่มีการเปิดเผยสิทธิเท่านั้น สำหรับในกรณีของบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์นั้นจะไม่มีประเด็นปัญหาข้อขัดแย้งในเรื่องความสอดคล้องกันของระบบกฎหมายไทยและการคุ้มครองสิทธิบุคคลภายนอกดังเช่นกรณีของบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ ทั้งนี้เพราะการเปิดเผยสิทธิของบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์นั้นจะมีเรื่องของการจดทะเบียนซึ่งถือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยปกติของบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์เพื่อให้บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์นั้นมีผลต่อไป กรณีที่จะเป็นประเด็นปัญหาจึงมีเฉพาะในกรณีของบุริมสิทธิในมูลรักษาสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 259(4) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย บุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 259(5) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย บุริมสิทธิในมูลค่าเมล็ดพันธุ์ ไม้พันธุ์หรือปุ๋ย ตามมาตรา 259(6) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย และบุริมสิทธิในมูลค่าแรงงานเพื่ออุตสาหกรรมหรืออุตสาหกรรม ตามมาตรา 259(7) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ต่อเรื่องดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประเภทของสิทธิเรียกร้องภายใต้กระบวนการล้มละลาย 3 ประเภท กล่าวคือ สิทธิมีประกัน สิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน และสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของบุคคลภายนอกกับการสร้างความสอดคล้องกันในระบบกฎหมาย

<sup>92</sup> Dougauchi, ed., *New Annotated Civil Code* (6), 329-330.

## 4.2 บทวิเคราะห์และข้อเสนอสำหรับสิทธิมีประกัน

ประการแรก หากพิจารณาสิทธิมีประกัน ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย จะพบว่าในส่วนของบุริมสิทธินั้น มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายได้ให้การรับรองสิทธิในฐานะสิทธิมีประกันไว้เฉพาะในกรณีของบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำเท่านั้น แต่การจะแก้ไขเพิ่มเติมให้สิทธิมีประกันนี้รวมถึงกรณีของบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ย่อมสามารถกระทำได้ด้วยเหตุผลสนับสนุน 2 ประการ คือ (1) หากพิจารณาตาม UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions จะพบว่า การจดทะเบียนเป็นวิธีการเปิดเผยสิทธิที่สำคัญที่สุด<sup>93</sup> ซึ่งหากพิจารณาในส่วนของบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์จะพบว่า การจดทะเบียนถือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยปกติของบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์เพื่อให้บุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์นั้นมีผลต่อไป (2) หากพิจารณาถึงการจำนองและบุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ ตามมาตรา 289 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยพบว่าสิทธิทั้ง 2 มีความคล้ายคลึงกันอย่างมาก<sup>94</sup> ดังนี้ หากการจำนองเป็นสิทธิมีประกันแล้ว บุริมสิทธิพิเศษเหนืออสังหาริมทรัพย์ก็ควรจะมีสถานะเป็นสิทธิมีประกันเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้มิบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิไว้ เช่น บุริมสิทธิในมูลเช่าอสังหาริมทรัพย์ บุริมสิทธิในมูลพักอาศัยในโรงแรม และบุริมสิทธิในมูลรับขน บุริมสิทธิดังกล่าวทั้งหมดก็ควรจะเป็นสิทธิมีประกันเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะบุคคลภายนอกย่อมสามารถรับรู้ถึงการมีอยู่ของบุริมสิทธิดังกล่าวได้

ประเด็นปัญหาจึงมีอยู่ในกรณีที่ผู้มิบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์มิได้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ บุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวควรจะอยู่ในสถานะของสิทธิมีประกันหรือไม่ ต่อเรื่องดังกล่าวนี้ หากพิจารณาถึงกรณีของผู้มิบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ที่ได้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิที่สำคัญ ได้แก่ บุริมสิทธิในมูลซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งตามกฎหมายญี่ปุ่นเมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมสามารถจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิแทนผู้มิบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ที่ได้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิได้ หลักการดังกล่าวนี้ควรจะนำไปใช้กับกรณีของผู้มิบุริมสิทธิเหนืออสังหาริมทรัพย์ที่ได้ครอบครองอสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิประเภทอื่นด้วย ทั้งนี้เพราะหากพิจารณาบุริมสิทธิพิเศษ ตามมาตรา 259(4) ถึง (7) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยนั้นเป็นบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินเฉพาะอย่างของลูกหนี้ และ

<sup>93</sup> UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions (2020), 46.

<sup>94</sup> จิตติ ดิงคัทยั และยล ธีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึง มาตรา 452, 91.



สังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิดังกล่าวอาจอยู่ได้ทั้งกับเจ้าหนี้หรือลูกหนี้<sup>95</sup>

นอกจากนี้ หากมีการสร้างระบบในการจดทะเบียนบุริมสิทธิพิเศษขึ้นใช้เป็นการทั่วไป อาจนำมาไปสู่การแก้ไขปัญหาในเรื่องการเปิดเผยสิทธิได้ อย่างไรก็ตาม การสร้างระบบจดทะเบียนดังกล่าวขึ้นใหม่ย่อมเป็นเรื่องที่มีความยากลำบาก ทั้งจะต้องมีการพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์จำนวนมาก ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนที่เป็นการเพิ่มภาระสำหรับผู้มีบุริมสิทธิดังกล่าว ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจทำให้การจัดทำระบบการจดทะเบียนไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น การสร้างระบบจดทะเบียนขึ้นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาการเปิดเผยสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิย่อมไม่สมเหตุผล ด้วยเหตุนี้ บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์บางส่วน กล่าวคือ บุริมสิทธิพิเศษเหนือสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 259(4) ถึง (7) เป็นบุริมสิทธิพิเศษที่บางกรณีอาจไม่มีการเปิดเผยสิทธิ บุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวจึงไม่ควรเป็นสิทธิมีประกัน ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย

ดังนั้น จึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ดังนี้

1. แก้ไขเพิ่มเติม นิยามคำว่า เจ้าหนี้มีประกัน ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย

“มาตรา 6 เจ้าหนี้มีประกัน หมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำนำ สิทธิยึดหน่วง หรือผู้มีบุริมสิทธิพิเศษที่มีการจดทะเบียนหรือมีการครอบครองเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้

ให้เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางสิทธิยึดหน่วงได้รับชำระหนี้ในลำดับหลังจากเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำนำ หรือเป็นผู้มีบุริมสิทธิพิเศษที่มีการจดทะเบียนหรือมีการครอบครองเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้<sup>96</sup>

<sup>95</sup> ผู้วิจัยเคยมีข้อเสนอให้บุริมสิทธิพิเศษตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทั้งหมดเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามนิยามในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ดู ฌักทอร์ สร้อซท์ม์, “การบังคับตามสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงในคดีแพ่งและกระบวนการล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายญี่ปุ่นและไทย,” 250 แต่จากการศึกษาในเรื่องบุริมสิทธิโดยตรง ผู้วิจัยเห็นว่าบุริมสิทธิที่ควรจะเป็นเจ้าหนี้มีประกันดังกล่าว ควรจำกัดอยู่เพียงบุริมสิทธิพิเศษบางประเภทตามข้อเสนอในงานวิจัยนี้.

<sup>96</sup> ฌักทอร์ สร้อซท์ม์, “การบังคับตามสิทธิของผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงในคดีแพ่งและกระบวนการล้มละลาย: ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายญี่ปุ่นและไทย,” 250.

อย่างไรก็ดี ในกรณีของบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่ไม่มีการเปิดเผยสิทธิ ตามมาตรา 259(4) ถึง (7) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย หากให้คงมีสถานะดังเช่นปัจจุบัน กล่าวคือ ให้อยู่ในสถานะของเจ้าหนี้อื่น ๆ ตามมาตรา 130 วรรค 1(7) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้ในลำดับเดียวกับเจ้าหนี้สามัญ กรณีดังกล่าวย่อมเกิดความไม่สอดคล้องกันในระบบกฎหมายระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยและพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ต่อเรื่องดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเสนอให้บรรดาบุริมสิทธิพิเศษดังกล่าวอยู่ในสถานะของสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ดังจะกล่าวในส่วนต่อไป

#### 4.3 บทวิเคราะห์และข้อเสนอสำหรับสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน

ในเรื่องสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน หากพิจารณาตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย มีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการเห็นว่าในส่วนของบุริมสิทธิสามัญนั้น เมื่อพิจารณาจากลักษณะของบุริมสิทธิสามัญแล้วเห็นว่าบรรดาค่าใช้ในการดำเนินคดีควรจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนบุริมสิทธิสามัญอื่น โดยให้คงมาตรา 130 วรรค 1(1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายของไทยไว้ตามเดิม และย้ายมาตรา 130 วรรค 1(4) และ (5) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายของไทยขึ้นมาเป็นมาตรา 130 วรรค 1(3) และ (4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายของไทยตามลำดับ ส่วนมาตรา 130 วรรค 1(3) และ (6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายของไทยนั้นมิใช่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี แต่เป็นสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิสามัญ ดังนั้นจึงให้รวมกัน และบัญญัติมาตรา 130 วรรค 1(5) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยให้เป็นกรณีของสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิสามัญ โดยสิทธิเรียกร้องที่มีบุริมสิทธิสามัญเช่นเดียวกันให้ได้รับชำระหนี้ตามลำดับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 253 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย และมาตรา 130 วรรค 1(6) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายของไทย ให้เป็นกรณีของสิทธิเรียกร้องอื่น ๆ<sup>97</sup>

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าจากการศึกษา พบว่า บทบัญญัติมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยนั้นยังมีความไม่ชัดเจนในการแบ่งแยกระหว่างสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนกับสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สิน การแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างสิทธิเรียกร้องดังกล่าวทั้งสองให้เกิดความชัดเจนนั้นเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (1) ค่าใช้จ่ายที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จ่ายไปในการจัดการมรดกและทรัพย์สินของลูกหนี้ มาตราตาม 130 วรรค 1(1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย (2) ค่าใช้จ่ายที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จ่ายไปในการเก็บรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้

<sup>97</sup> นพรัตน์ เนียมคล้าย, “เจ้าหนี้บุริมสิทธิในกฎหมายล้มละลาย,” 215-216.

ตามมาตรา 130 วรรค 1(4) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย (3) ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ ผู้เป็นโจทก์ และ (4) ค่าทนายความตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด ตามมาตรา 130 วรรค 1(5) แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยนั้น บรรดาสิทธิเรียกร้องเหล่านี้เป็น สิทธิเรียกร้องที่ควรจะได้รับชำระหนี้ในทันทีที่มีการดำเนินกระบวนการล้มละลายในขั้นตอน ต่าง ๆ ที่จะต้องมีการจ่ายค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายดังกล่าวจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดี ล้มละลาย โดยไม่ต้องรอการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลาย ซึ่งหากพิจารณาตาม พระราชบัญญัติล้มละลายไทยก็ยังไม่พบมาตราใดที่บัญญัติเกี่ยวกับวิธีการและช่วงเวลาใน การชำระหนี้ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสม แต่ในทางปฏิบัติ กลับพบว่าค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้คดีล้มละลายจะถูก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หักจากเงินที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ได้วางประกันค่าใช้จ่าย เงินที่ได้จากการ รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ หรือเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินในคดีล้มละลายเพื่อนำมา ชำระหนี้ซึ่งในบางครั้งก็เป็นช่วงเวลาก่อนที่จะมีการแบ่งเฉลี่ยชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ในคดี ล้มละลาย

นอกจากนี้ หากพิจารณาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา สิทธิเรียกร้องในมูลค่าภาษีอากร และเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับเพื่อการทำงานที่ได้ทำให้แก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้างที่เกิดขึ้นภายหลัง คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็ถือเป็นหนี้ที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ดังกล่าวทันที (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1047/2534 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5219/2534 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4275/2560 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4114/2528 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3405-3407/2554) ซึ่งจากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าศาลฎีกาไทยก็ยอมรับแนวทางการ จัดสรรการชำระหนี้ทำนองเดียวกับสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติ ล้มละลายญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติล้มละลายไทยจึงควรมีการบัญญัติบทบัญญัติ เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องในส่วนของสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินเพื่อให้เกิดความชัดเจนและ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการและแนวทางในทางปฏิบัติในปัจจุบัน

อย่างไรก็ดี ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สิทธิมีประกัน ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติ ล้มละลายไทยนั้นไม่ควรรวมถึงกรณีของบุริมสิทธิพิเศษที่ไม่มีการเปิดเผยสิทธิ ตามมาตรา 259(4) ถึง (7) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย กล่าวคือ ผู้มีบุริมสิทธิเหนือ สังกหริมทรัพย์ที่ไม่ได้ครอบครองสังหริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ และหาก พระราชบัญญัติล้มละลายไทยจะมีการจัดลำดับในการชำระหนี้โดยให้บุริมสิทธิพิเศษดังกล่าว อยู่ในลำดับเดียวกับสิทธิเรียกร้องสามัญดังเช่นปัจจุบันแล้วย่อมส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้อง กันในระบบกฎหมายระหว่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยและพระราชบัญญัติ ล้มละลายไทย ต่อเรื่องดังกล่าวนี้ผู้วิจัยเสนอให้บรรดาบุริมสิทธิพิเศษที่มีบุริมสิทธิเหนือ

สังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิถูกจัดให้เป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตาม มาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรก ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นสิทธิที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ควรจะได้รับคุ้มครองตามพระราชบัญญัติล้มละลายเช่นเดียวกัน ประการที่สอง หากผู้มียุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ ตามมาตรา 259(4) ถึง (7) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย สามารถขอดำเนินการบังคับเอากับสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิหรือสามารถร้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ส่งมอบสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิให้กับตนได้ โดยอาศัยมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทยแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องดำเนินการตรวจสอบการมีอยู่ของสิทธิของผู้มีบุริมสิทธิพิเศษดังกล่าวซึ่งการตรวจสอบดังกล่าวย่อมเป็นการยากจึงอาจส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการกระบวนการล้มละลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการญี่ปุ่นที่เห็นว่าบุริมสิทธิในมูลซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่มีบุริมสิทธิไม่ได้ครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิ นั้น เป็นเรื่องยากในการที่จะระบุสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครองอยู่<sup>98</sup> แต่หากมีการดำเนินการตามแนวทางข้อเสนอของผู้วิจัย โดยกำหนดให้ผู้มีบุริมสิทธิเหนือสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้ครอบครองสังหาริมทรัพย์ซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิอยู่ในสถานะของสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายก็จะช่วยลดภาระให้กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เพราะบุริมสิทธิดังกล่าวจะต้องรอรับชำระหนี้จากการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลายซึ่งจะมีกระบวนการตรวจสอบค่าขอรับชำระหนี้จากผู้มีบุริมสิทธิพิเศษดังกล่าวก่อน ซึ่งย่อมส่งผลให้การพิสูจน์ถึงการมีอยู่ของบุริมสิทธิพิเศษดังกล่าวมีความรอบคอบและปลอดภัย

ดังนั้น จึงควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลายไทย ดังนี้

1. เพิ่มเติม นิยามคำว่า สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย

“มาตรา 6 สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สิน หมายความว่า สิทธิเรียกร้องซึ่งสามารถได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายในทันทีโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลาย”

2. เพิ่มเติม บทบัญญัติที่กำหนดประเภทของสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินในคดีล้มละลาย ในมาตรา 94 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย

<sup>98</sup> Dougauchi, ed., *New Annotated Civil Code (6)*, 153., Dougauchi, *Security Property Law*, 8.

“มาตรา 94 ทวิ สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สิน

- (1) ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย
- (2) ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์และค่าทนายความที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด -
- (3) สิทธิเรียกร้องในมูลค่าภาษีอากรและเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับเพื่อการทำงานที่ได้ทำให้แก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้างที่เกิดขึ้นภายหลังมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์
- (4) สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลาย
- (5) ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้และการดำเนินกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เกิดขึ้นก่อนมีการดำเนินกระบวนการล้มละลาย

3. แก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติที่กำหนดประเภทของสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ในมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย

ในการแบ่งทรัพย์สินให้แก่เจ้าหนี้ ให้ชำระตามลำดับดังต่อไปนี้

- (1) บุริมสิทธิพิเศษนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 โดยให้ได้รับการแบ่งทรัพย์สินเฉพาะจากเงินที่ได้จากการจำหน่ายทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งตกอยู่ภายใต้บังคับบุริมสิทธิ
- (2) ค่าใช้จ่ายเพื่อประโยชน์อันร่วมกันที่มีใช้สิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สิน
- (3) ค่าปลงศพลูกหนี้ตามสมควรแก่ฐานานุรูป
- (4) ค่าภาษีอากรที่ค้างชำระในปีปัจจุบันและก่อนนั้นขึ้นไปอีกปีหนึ่งก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ตามมาตรา 256 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับภายใน 4 เดือนก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อการทำงานที่ได้ทำให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้าง แต่รวมกันแล้วไม่เกินหนึ่งแสนบาทต่อลูกจ้างหนึ่งคน ตามมาตรา 257 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- (5) ค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวัน
- (6) หนี้อื่น ๆ

ถ้ามีหนี้เงินไม่พอชำระเต็มจำนวนหนี้ในลำดับใดให้เจ้าหนี้ในลำดับนั้นได้รับเฉลี่ยตามส่วน

## 5. บทสรุป

บทความวิจัยนี้ได้ศึกษาเปรียบเทียบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย พระราชบัญญัติล้มละลายไทย ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น พระราชบัญญัติการบังคับคดีแพ่งญี่ปุ่นและพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นตามลำดับ โดยชี้ให้เห็นถึงประเด็นที่พระราชบัญญัติล้มละลายไทยควรจะมีการพิจารณาปรับปรุง ซึ่งหากพิจารณาโดยตลอดแล้วจะเห็นได้ว่าแม้ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยจะมีการแบ่งประเภทของบุริมสิทธิเหมือนกัน แต่หากพิจารณาในกระบวนการล้มละลายแล้วพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นและพระราชบัญญัติล้มละลายไทยมีการจัดการกับบุริมสิทธิที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประการแรก พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นบัญญัติให้ผู้มีบุริมสิทธิพิเศษทั้งหมดอยู่ในสถานะผู้มีสิทธิมีประกัน หรือสิทธิเรียกร้องที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินในคดีล้มละลายนอกกระบวนการล้มละลาย และรับรองให้ผู้มีบุริมสิทธิพิเศษดังกล่าวสามารถดำเนินการบังคับตามสิทธิของตนนอกกระบวนการล้มละลายได้ ในขณะที่พระราชบัญญัติล้มละลายไทยบัญญัติให้แต่เฉพาะผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำเท่านั้นที่อยู่ในสถานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน ประการที่สอง พระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่นบัญญัติให้บุริมสิทธิสามัญทั้งหมดอยู่ในสถานะสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนหรือสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินแล้วแต่ประเภทของบุริมสิทธิสามัญ แต่สิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามพระราชบัญญัติล้มละลายไทยไม่รวมถึงกรณีของบุริมสิทธิในมูลค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวันและยังปราศจากแนวคิดในเรื่องสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สิน ซึ่งหากพิจารณาในมุมมองของความสอดคล้องกันในระบบกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย และพระราชบัญญัติล้มละลายไทย และมุมมองของความจำเป็นในการเปิดเผยสิทธิเพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลภายนอกแล้ว บทความวิจัยนี้จึงเสนอแนวทางดังนี้

ประการแรก บุริมสิทธิพิเศษทั้งหมดที่มีการเปิดเผยสิทธิ กล่าวคือ มีการจดทะเบียนหรือเจ้าหนี้เป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ดังกล่าวควรจะได้รับ การคุ้มครองในสถานะของเจ้าหนี้มีประกันตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย



ประการที่สอง บุริมสิทธิพิเศษทั้งหมดที่ไม่มีการเปิดเผยสิทธิ กล่าวคือ ไม่มีการจดทะเบียนหรือเจ้าหนี้มิได้เป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิจะไม่ได้รับการคุ้มครองในสถานะของเจ้าหนี้อันมีประกัน ตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย แต่จะถูกดำเนินการภายใต้กระบวนการล้มละลายโดยได้รับการรับรองสิทธิในสถานะของสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย โดยจะถูกจำกัดให้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนภายใต้กระบวนการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลายและมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเฉพาะเหนือทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิพิเศษดังกล่าวเท่านั้น

ประการที่สาม บุริมสิทธิสามัญเป็นสิทธิเหนือทรัพย์สินทั้งหมดของลูกหนี้ดังนั้นการจะให้มีการจดทะเบียนเหนือทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งบุริมสิทธิทั้งหมดย่อมไม่สมเหตุผล แต่การสร้างความสอดคล้องในระบบกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไทย และพระราชบัญญัติล้มละลายไทยยังคงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นจึงควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้บุริมสิทธิในมูลค่าเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นประจำวันเป็นสิทธิเรียกร้องในคดีล้มละลายที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อน ตามมาตรา 130 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลายไทย

ประการที่สี่ จากการที่ในทางปฏิบัติของไทยมีแนวทางในการจัดสรรชำระหนี้ทำนองเดียวกับสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติล้มละลายญี่ปุ่น ดังนั้นจึงควรมีการพิจารณาเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 94 ทวิ โดยกำหนดให้ ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ค่าธรรมเนียมของเจ้าหนี้ผู้เป็นใจทักและค่าทนายความตามที่ศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนด สิทธิเรียกร้องในมูลค่าภาษีอากรและเงินที่ลูกจ้างมีสิทธิได้รับเพื่อการทำงานที่ได้ทำให้แก่ลูกหนี้ซึ่งเป็นนายจ้างที่เกิดขึ้นภายหลังมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในคดีล้มละลายและค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้และการดำเนินกระบวนการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เกิดขึ้นก่อนมีการดำเนินกระบวนการล้มละลาย เป็นสิทธิเรียกร้องเหนือกองทรัพย์สินที่สามารถได้รับชำระหนี้ในทันทีโดยไม่ต้องเข้าร่วมกระบวนการแบ่งเฉลี่ยทรัพย์สินในคดีล้มละลาย<sup>99</sup>

<sup>99</sup> บทความวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้สรุปและเรียบเรียงขึ้นจากงานวิจัยเรื่อง "The Enforcement of a Preferential Right in Civil Cases and Bankruptcy Proceedings: A Comparative Study of Japanese and Thai Legal Systems" ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากศูนย์ศึกษากฎหมายญี่ปุ่น คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

## References

- Auen Khunkaew, *Bankruptcy Law*. 16th ed. Bangkok: Krungsiam Publishing Co., Ltd., 2019. [in Thai]
- Charan Pakdeetanakul, *The Civil Procedure Code on Civil Execution*. 5th ed. Bangkok: Krungsiam Publishing Co., Ltd., 2018. [in Thai]
- Chindaphiromrachasaphabodi and Phranatmonthadunsunthonwatee. *Bankruptcy Law*. Bangkok: Phisanbuniti, 1922. [in Thai]
- Chitti Tingsaphat and Yon Theerakul. *Civil and Commercial Code Book 2: Section 241–452*. Bangkok: Thai Bar Association, 1960. [in Thai]
- Dougauchi, Hiroto. *Security Property Law*. 4th ed. Tokyo: Yuhikaku, 2017. [in Japanese]
- Dougauchi, Hiroto, ed. *New Annotated Civil Code (6)*. Tokyo: Yuhikaku, 2018. [in Japanese]
- Hayashi, Ryohei, ed. *Annotated Civil Code (8)*. Tokyo: Yuhikaku, 1965. [in Japanese]
- Ikeda, Yayoi. Calculation of Labor Claims that are Claims on the Bankruptcy Estate, *Banking Law Journal* 1798. Tokyo: Kinzai, 2007. [in Japanese]
- Ikuma, Nagayuki. *Security Property Law*. 2nd ed. Tokyo: Sanseidou, 2018. [in Japanese]
- Imanaka, Toshiaki. Types of Statutory Preferential Rights on Movables, Their Contents and Effects, in: Tsubaki, Toshio ed. *Secyrury Law System II*. Tokyo: Kinyu Zaiseijizyo Kenkyukai, 1984. [in Japanese]
- Imanaka, Toshiaki. *Recent Judicial Decisions and Insolvency Law Issues Concerning Statutory Preferential Rights in respect of Sale of Movables (1)*, Tokyo: Kinyu Houmu Jijyo 107, 2017. [in Japanese]
- Insolvency Lawyers Network in Japan, ed. *Bankruptcy Practice Q&A 200 Questions*. Kinzai Institute for Financial Affairs, 2012. [in Japanese]



- Insolvency Lawyers Network in Japan, ed. *Annotated Bankruptcy Code (1)*. Kinzai Institute for Financial Affairs, 2015. [in Japanese]
- Ishida, Bunjiro. *The Complete Revised Theory of the Security Property Law (2)*. Tokyo: Yuhikaku, 1948. [in Japanese]
- Ito, Makoto., Junichi Matsushita and Kazuhiko Yamamoto, eds. *Basic Structure and Practice of the New Bankruptcy Law*. Tokyo: Yuhikaku, 2007. [in Japanese]
- Ito, Makoto. *Bankruptcy Law and Civil Rehabilitation Law*, 4th ed. Tokyo: Yuhikaku, 2018. [in Japanese]
- Ito, Makoto., Masaaki Oka, Mutsuo Tahara, Yasuyuki Nakai, Michiharu Hayashi, Junichi Matsushita and Hiroshi Mori. *Annotated Bankruptcy Law*, 3rd ed. Tokyo: Koubundou, 2020. [in Japanese]
- Kagayama, Shigeru. *Lecture on Collateralized Debt in the Law of Obligation*. Tokyo: Nihonhyoronsha, 2011. [in Japanese]
- Katsumoto, Masaaki. *Security Property Law (1)*. rev.ed. Tokyo: Yuhikaku, 1951. [in Japanese]
- Kato, Masaharu. *Compendium of Bankruptcy Law*. 16th ed. Tokyo: Yuhikaku, 1935. [in Japanese]
- Kawakami, Seiji. *Lecture on Security Property Law*. Tokyo: Nihonhyoronsha, 2015. [in Japanese]
- Kobayashi, Nobuaki. *Sale and Purchase of Movable Property and the rights of Buyers in Insolvency Proceedings. Jurist 1443*. Tokyo: Yuhikaku, 2012. [in Japanese]
- Omura, Atsushi. *The New Basic Civil Law: Security Interests*. 2nd ed. Tokyo: Yuhikaku, 2022. [in Japanese]
- Osaka District Court and Osaka Bar Association, eds. *Operation and Forms of Bankruptcy Receivership Proceedings*. new ed. Tokyo: Shinnihonhouki Publishing, 2009. [in Japanese]
- Manoch Choram, *The Civil Procedure Code Book 3 – 4: Appeal, Dika, and Execution of Judgments*. Bangkok: Bunnakam, 1973. [in Thai]

Matsuoka, Hisakazu. *Security Property Law*. Tokyo: Nihonhyoronsha, 2017.

[in Japanese]

Matsushita, Mitsutoshi. Consideration of Preferential Right on Sale and Purchase of Movable Property in Bankruptcy Proceedings, in: Oka, Masaaki et al eds.

The Latest Issue Solutions for Bankruptcy Law. Tokyo: Koubundou, 2013.

[in Japanese]

Miyakawa, Tomonori. Desire for and signposts to the New Century of Bankruptcy Law.

Tokyo: Shinzansha, 1994. [in Japanese]

Naphat Soraat, “Right of Retention in Execution of Civil Judgements and Bankruptcy

Proceeding: A Comparative Study of Thai and Japanese Laws,” *Naresuan*

*University Law Journal* 14, no. 2 (2021): 223-254. [in Thai]

Nakano, Teiichirou and Masaaki Shimomura. *Civil Execution Law*. rev.ed. Tokyo:

Seirinshoin, 2021. [in Japanese]

Nakayama, Takao and Kanazawa Hideki. *Guide to Trusteeship in Bankruptcy*. 2nd ed.

Kinzai Institute for Financial Affairs, 2015. [in Japanese]

Nomura, Takeshi., Takayasu Ishikawa and Masato Shintaku. *Practical Manual for*

*Trusteeship in Bankruptcy*. 2nd ed. Tokyo: Seirinshoin, 2013. [in Japanese]

Nopparat Niamklay, “Preferential Creditors in Bankruptcy Law.” Master’s thesis, Faculty

of Law Thammasat University, 2011. [in Thai]

Noumi, Yoshihisa and Shintaro Kato, eds. *Systematic Analysis of Issues in Case Law*

*Civil Code 3: Security Property Right*. 3rd ed. Tokyo: Daiichihouki, 2019.

[in Japanese]

Ohe, Tadashi. *Requirements for Civil Code (3) Security Property Right*. rev.ed. Tokyo:

Daiichihouki, 2018. [in Japanese]

Oka, Nobuhiro., Eiichi Obata, Daisuke Shimaoka, Kaoru Shinshi and Satoru Mitsumori.

*Realization of Property by Trustee in Bankruptcy*. Tokyo: Shoujihoumu, 2015.

[in Japanese]



- Oumi, Kouji. *Lecture on Civil Law III: Security Interest Law*. 2nd ed. Tokyo: Seibundou, 2007. [in Japanese]
- Pipat Jakrangkul, *The Civil Procedure Code: Civil Execution*. Bangkok: Rungruangtham Press, 1990. [in Thai]
- Prachak Phutthisombut. *The Civil Procedure Code: Civil Execution*. Bangkok: Meesombut Press, 2007. [in Thai]
- Praphon Sataman. *The Civil Procedure Code Book 4*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press, 1984. [in Thai]
- Precha Phanichawong. *Bankruptcy Law*. Bangkok: Nitibunnakarn Press, 2005. [in Thai]
- Saito, Hideo., Masanobu Asagami and Reiji Hayashiya. *Commentary of Bankruptcy Code (3rd edition)*. Tokyo: Seirinshoin, 1998. [in Japanese]
- Sarakitpreecha, *Bankruptcy Law*. 6th ed. Bangkok: Numsia Press, 1970. [in Thai]
- Saranaiprasat. *Bankruptcy Law*. Bangkok: Thammasat University Press, 1939. [in Thai]
- Seni Pramroj, M.R. *Civil and Commercial Code: Juristic Acts and Obligation Book 2*. 2nd ed. Bangkok: Sawaengsutthi Press, 1977. [in Thai]
- Shimaoka, Daisuke., Takayuki Sumitomo, Nobuhiro Oka and Eiichi Obata. *Bankruptcy and Litigation*. Tokyo: Shoujihoumu, 2013. [in Japanese]
- Somchai Chulani, *The Civil Procedure Code Book 4*. 2nd ed. Bangkok: Krungsiam Publishing Co., Ltd., 2016. [in Thai]
- Somchai Teekauttamakorn, *The Civil Procedure Code Book: Execution of the Court's Judgments or Orders (Complete Edition)*. Bangkok: Krungsiam Publishing Co., Ltd., 2018. [in Thai]
- Sophon Ratanakorn, *Civil and Commercial Code Book: Obligation*. 9th ed. Bangkok: Nitibunnakarn Press, 2008. [in Thai]
- Takagi, Takio. *Security Interest Law*. 4th ed. Tokyo: Yuhikaku, 2005. [in Japanese]
- Takahashi, Makoto. *Security Property Law*. 2nd ed. Tokyo: Seibundou, 2010. [in Japanese]

- Takeshita, Morio, et al. *The Large Commentary on Bankruptcy Law*. Tokyo: Seirinshoin, 2007. [in Japanese]
- Takeshita, Morio., Takeshita Ogawa, Junichi Matsushita and Kouzou Fujita. *Compendium of Bankruptcy Law (2)*. Tokyo: Seirinshoin, 2015. [in Japanese]
- Uchida, Takashi. *Civil Code III: General Theory of Claims and Security Interest*. 4th ed. Tokyo: University of Tokyo Press, 2020. [in Japanese]
- United Nations, *UNCITRAL Practice Guide to the Model Law on Secured Transactions*. Vienna, 2020. [in English]
- Wagatsuma, Sakae, *Law on Security Interests*. rev.ed. Tokyo: Iwanami shoten, 1971. [in Japanese]
- Wagatsuma, Sakae., Toru Ariizumi, Makoto Shimizu and Teruaki Tayama. *Wagatsuma and Ariizumi's Commentary on Civil Code: General Provisions, Property Rights, and Claims*. 7th ed. Tokyo: Nihonhyoronsha, 2021. [in Japanese]
- Wicha Mahakhun, *Bankruptcy Law*. 15th ed. Bangkok: Nitibunnakarn Press, 2016. [in Thai]
- Yamakido, Katsumi. *Bankruptcy Law*. Tokyo: Seirinshoinshinsha, 1974. [in Japanese]
- Yunoki, Kaoru and Takagi, Takio. *Security Property Law*. 3rd ed. Tokyo: Yuhikaku, 1982. [in Japanese]